

ÆTT OG ANNET

Løssalg kr 15,-

Årgang 27 Utgave 69

Grenland Ættehistorielag

Mars 2006

LUCASSEN

**En svensk jernverks-slekt med mange greiner i Grenland
og Aust-Agder**

**Hammeren fra Nes Jernverk
Selve Hammeren veide 1 tonn**

**Kongens Dam på Herre – vannkraften herfra drev
hammeren på Herre hvor hammersmedene Lucassen jobbet.**

Innhold:

Side 2: Styre og stell
Side 3: Budstikka 1 – 2006
Side 4-14: Lucassen – en svensk jernverks-slekt
Side 14: Forsommertur 2006
Side 15: Døtrene til Jørgen von Ansbach

Side 16-18: Slurv, drukkenskap og svindel

Side 19-20: Oluf Eriksens livshistorie
Side 21: Møte mellom Grenland Ættehistorielag og Holla historielag
Side 21: Digitaliseringsprosjektet av kirke- og klokkerbøker
Side 22: Glomdalsmuscet trenger hjelp
Side 22: Er du i slekt med Ivella?
Side 23-26: De falne etter Hydro-bombingen 24. juli 1943
Side 27: Nytt fra nettet
Side 27: Mitt våpenskjold
Side 28: Innkallelse til årsmøte

Redaktøren
Redaktøren
Oddbjørn Johannessen
Redaktøren
Jon Straume, forord fra
Thor W. Gundersen
Yngve Nedrebø, forord
fra Reidar Ballestad
Rolf Anker Nilsen
Redaktøren
Redaktøren
Redaktøren
Astrid Mathisen
Per Stian B. Kjendal
Redaktøren
Hans Cappelen
Redaktøren

ISSN 0804-2586

REDAKSJONSKOMITÉ FOR ÆTT OG ANNET:

ANSVARLIG REDAKTØR:

Terje Rehn Holm-Johnsen

Skogvn 20 H0603

3919 Porsgrunn

Tlf. 35 56 62 65

Per Stian Bjørnø Kjendal

Fredbobakken 9

3919 Porsgrunn

Tlf. 35 55 66 66

Jan Christensen

Kvernbekkveien 5a

3716 Skien

Tlf. 35 52 47 08

INFORMASJON OM GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG:

Formann

Per Stian B. Kjendal

Tlf. 35 55 66 66

kjendal@online.no

Viseformann

Thor W. Gundersen

Tlf. 35 52 27 84

two-gun@frisurf.no

Arkivar

Kersti Sorter

Tlf. 35 97 21 57

sorter@bamble.online.no

Kasserer

Tor Ellefsen

Tlf. 35 55 53 97

tor.ellefsen@hydro.com

Sekretær

Terje R. Holm-Johnsen

Tlf. 35 56 62 65

porsgrunn@online.no

Styremedlem

Tore Granly

Tlf. 35 97 62 05

tore@granly.org

Styremedlem

Kari Aabelvik Sahlin

Tlf. 35 5129 25

l-sah@online.no

Varamedlem

Liv M.S. Pettersen

Tlf. 35 53 57 52

terjp2@online.no

Varamedlem

Britt Nilgard

Tlf. 35 94 20 15

bnilgard@online.no

Kjenner du slektsforskere i Grenlands-området som fremdeles ikke er medlem i vår forening, og som derved går glipp av muligheten for å bruke vårt meget gode arkiv? Det kan skyldes at vedkommende ikke vet hvor en skal henvende seg. Her er alle nødvendige opplysninger for den som vil bli medlem:

Adresse : **Grenland Ættehistorielag, postboks 169, 3901 Porsgrunn**

E-mail : **grenland@grenlandslekt.no**

Hjemmeside: **www.grenlandslekt.no**

Prisene for medlemskap er som følger:

Enkeltperson kr. 100, ektepar kr. 120, personer i Norden kr 150 og personer utenfor Norden kr 180.

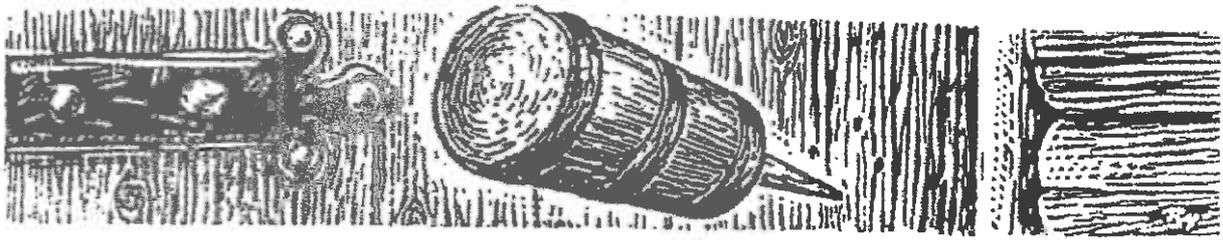
Kontingenten sendes til:

Grenland Ættehistorielag,

Postgirokonto 0540 08 73048

Postboks 169

3901 Porsgrunn

BUDSTIKKA NR 1 – 2006

Bibliotekmøter våren 2006:

7. mars	Terje Holm-Johnsen – Tor Ellefsen – Kari Aabelvik
21. mars	Kersti Sorter – Liv Pettersen – Tore Granly
4. april	Per Stian Bjørnø Kjendal – Thor Gundersen – Britt Nilgard
18. april (UTVIDET)	Terje Holm-Johnsen – Tor Ellefsen – Kari Aabelvik
2. mai	Kersti Sorter – Liv Pettersen – Tore Granly

Møtene begynner kl 17 og avsluttes når biblioteket stenger kl. 19.

Utvidete møter fortsetter på møterommene i 2. etg. Det vil være et lite program, men også kaffe og kaker.

Deadline for Ætt og Annet:

Hvis du har artikler til Ætt og Annet, vær obs på følgende datoer for deadline:

Vinter: 15. februar

Vår: 15. mai

Høst: 15. september

Nye medlemmer:

Dag Andre Traaholt, Porsgrunn - Ernst Karlsen, Gvarv - Jørn Sandvik, Skien - Solfrid Ellinor Stensvold, Porsgrunn - Sigrun Østrem Nikman, Brevik - Anne Marie Hegni, Skien - Thor Isaksen, Porsgrunn - Hermod Monsen Skien - Malvin Oterhals, Skien - William Pedersen, Skien - Bjørn Bergan Porsgrunn - Ole-Bjørn Aaltvedt, Kongsberg - Geir Haatveit Ulefoss - Nils Christian Nilsen, Sauland.
Velkommen til oss.

Nytt til arkivet:

Nr. 10,11,12 og 13 av Luksefjellminner	
G 07	Ordførerne i Skien, Gjerpen og Solum. Gitt av Inger Myhra
D 59	Ulefoss Jernværk 1778 Offentlig takst
D 60	Framtida i fortida - Årbok for Telemark 2005/06
J 104 / 1	Bamble Kirkebok, 1901-1917 på CD
J 104 / 1	Stathelle Kirkebok, 1900-1921 på CD
J 104 / 2	Bamble Kirkebok, 1918-1945 på CD
J 104 / 3	Bamble Kirkebok Viede, 1934-1982 på CD

Blader og bøker til salgs:

Sekretæren har fortsatt alle de tidligere nummerne av Ætt og Annet til salgs. Prisen er kr 15,- per stk. Ved kjøp av mange gis det rabatt. Jubileumsboka vår fra 2003 selges også. Pris for boka er 200,- (for medlemmer 150 for et eksemplar, 200 for øvrige). Ta kontakt med sekretær.

Levering av utlånt materiale på medlemsmøtene:

Det er blitt et problem at endel medlemmer ikke leverer materiale de har lånt på et medlemsmøte til neste medlemsmøte. Lånetiden er begrenset til den tiden det er mellom to medlemsmøter. Dersom du får problemer med å levere på et medlemsmøte, så ta kontakt med en fra styret, eller send materialet med en annen. I verste fall kan det bli snakk om at vi må ringe deg for å få tilbake det du har lånt.

PS! Biblioteket kan ikke ta imot lånt materiale på vegne av oss.

Redaksjonen søker:

I mangel av illustrasjoner til endel av våre artikler søker vi medlemmer som er flinke til å tegne eller på annen måte illustrere. Vi ønsker henvendelse fra deg som vil tegne enkle skisser som kan knyttes opp mot artiklene, eller som kan lage vignetter e.l. Ta kontakt med redaksjonen.

Adresseforandring:

Selv om du flytter vil du vel fortsatt som medlem ønske å motta Ætt og Annet?

Meld derfor adresseforandring til kasserer!

Av Oddbjørn Johannessen

Det var en gang fire brødre (eller kanskje det var fem?) som kom fra Sverige til Norge for å arbeide på jernverk. Det var i 1690-årene, og de var hammersmeder av profesjon. Slik kan godt fortellingen om Lucassen-brødrene starte. Nøyaktig hvor i Sverige de kom fra, har det foreløpig ikke vært mulig å påvise, men sannsynligheten er stor for at det har vært et sted i Värmland – kanskje fra området rundt Filipstad. Faren har selvsagt hett Lucas, og det er rimelig å anta, ut fra det videre oppkallingsmønsteret, at mora har hett Annichen. Hvor første stopp i Norge var, vet vi heller ikke, men når den første kirkeboka for Bamble starter i 1702, befinner de seg på Herre.

Brødrene hette Jan, Justa (Gustav), Jacob og Erich (og kanskje var det også en Peter). Det første tiåret av 1700-tallet må hammerverket på Herre ha fortonet seg som rene familiebedriften, men rundt 1710 begynner noen av brødrene å røre på seg. For oversiktens skyld velger jeg i det følgende å behandle brødrenes bevegelser hver for seg. Hvem av dem som var eldst, har det ikke vært mulig å finne ut av, men mye tyder på at aldersforskjellen ikke har vært så stor mellom den eldste og den yngste.

La oss begynne med den som ble værende lengst på Herre:

Jan Lucassen.

Han var hammersmed ved Herreverket i bortimot 20 år, og alle barna hans (i alt 8) ble født der. Kanskje kom han hit til landet allerede tidlig på 1690-tallet. Det er nemlig ikke usannsynlig at han er identisk med den hammersvenn Jan Lucassen Sem som er ved Eidsfoss verk ved «Fortegnelsen over svenske personer som befinner seg i Jarlsberg grevskap i 1734», og som der blir presentert slik: «Jan Lucasøn Sem, Hammer Smed Svend ved Eidsfos Jeren Werck, og sig deraf ernerer, er her til Landet indkommen in Anno 1692, af ingen anden Aarsage, end for at forhverve sit Brød. Har ingen Tilladelse, hvorefter hand her er forbleven, men beretter at hafve aflagt sin Allerunderdanigste Troskabs Eed for forrige foged udj Nummedal og Sandsver, afgangne Johannes Barth». Sem-navnet er et lite mysterium som det i så fall ikke er så lett å løse. Kanskje kan han ha hatt det med seg fra en plass under en av Sem-gårdene i Gjerpen? Fossum verk var nemlig ellers hans siste kjente stoppested. En Halvor Semb er nevnt ved Fossum i 1720-årene, så det var andre verksarbeidere der som var koblet til Sem-navnet.

Kildene kan ikke fortelle oss så mye utover datoer og navn ved kirkelige handlinger, men i hvert fall i én sak har Jan Lucassen satt spor etter seg i Bamble. Schilbred forteller i artikkelen «Fogderne på Hellestvet» (NST-XI, 1948) om Rasmus Herstad, som hadde fått sparken som fogd i Bamble i 1694 etter sin harde framferd mot bøndene i distriktet. En periode lå han også i strid med verkseier Halvor Borse, og senere med hans arvtaker, Herman Leopoldus. Saken her gjaldt Bolvik verks rett til å disponere over Herre-elva. En konkret sak involverte også hammersmed Jan Lucassen. Han hadde vitnet mot Herstad i et forhold der eks-fogden var anmeldt for å ha ramponert en eiendom på Herre. Dette har nok ført til et giftig forhold mellom de to, som toppet seg i 1709 da Jan

Lucassen skjøt Herstads buhund. Om hendelsesforløpet skriver Schilbred: «To piker som en dag hadde vært og vasket klær på Hellestvet fortalte følgende: I løpet av dagen hadde de et ærend ned til sagene, og tok med sig Rasmus Herstads buhunder. Da de var kommet litt forbi Jan hammersmeds hus, hørte de et skudd og et hundeskrik. Buhundene var da litt bak dem, oppe ved Jans hus, og pikene sprang tilbake dit. Der fant de en av hundene liggende død utenfor et av hammersmedens vinduer. En rute i vinduet var åpen, og utenfor åpningen drev det kruttrøk». Og Schilbred oppsummerer lakonisk at det nok en periode «hersket et slags wild west-forhold ved Herre».

Omkring, eller litt før 1720, forflytter Jan Lucassen seg til Gjerpen – der han tiltreier som hammersmed ved Fossum verk. Der blir han fram til våren/sommeren 1726. Da blir han hentet til Baaselands verk i Holt av de nye eierne der (Ulrich Schnell & Co) som hammermester – en stilling han kun blir i noen måneder. Allerede samme høst får han avskjed – uvisst av hvilken grunn – og returnerer til Fossum. Der finner vi ham i hvert fall fram til sommeren 1729, men så forsvinner han fra kildene. Han er ikke registrert som begravet verken i Gjerpen, Bamble eller Holt. Derfor har jeg altså en mistanke om at han igjen kan ha forflyttet seg, og at det er han vi finner som hammersmed ved Eidsfoss verk i Hof i 1734.

Hvem var Jan Lucassen gift med? Konas navn er ikke navngitt i kildene – kanskje med unntak av ett tilfelle: 28/5 1729 blir «Jan Lucassøns qde Inger» begravet i Gjerpen. Det er en svært vanlig måte å presentere en manns hustru på i den tids kirkebøker. Jeg har m.a.o. vanskelig for å forstå at Jan Lucassens «kvinne» kan bety noe annet enn Jan Lucassens kone. Det som imidlertid da ikke kan stemme, er den oppgitte alderen: «80 aar 9 dager». Jeg har en mistanke om at 80 her er feilskrift for 60. Noe nærmere en identifikasjon av Jans ektefelle er det neppe mulig å komme.

Justa (Gustav) Lucassen.

Jeg kommer i det følgende til å bruke den normaliserte navneformen Gustav, selv om han sjelden heter det i kirkebøkene. I den første kirkeboka for Bamble kalles han konsekvent Justa. I kirkebøkene for Holt kalles han vekselvis Justa og Jösta (også navneformer som Justad og Justof finner vi der), mens i kirkeboka for Moss, som også er aktuell, heter han Gustavus. En liten pussighet: Det kan se ut som om det er den svenske uttalen av navnet som har styrt protokollførerene her, og det har vist seg å være en uttale med slitestyrke. En av etterkommerne hans, min farfar (Gustav Johannessen), født på Nes verk i 1886, ble på hjemstedet konsekvent kalt «Justa».

Gustav Lucassen gifter seg i Bamble 12. august 1703 med Karen Erichsdtr. («Justas Kari»). Hun var muligens fra Bamble, uten at det til nå har vært mulig å identifisere hennes opphav nærmere. «Cautionmisterne» ved troløvelsen 25/4 samme år var Niels Ravenæs (Rafnes) og Jan Hammersmed (Lucassen). Niels på Rafnes var den tidligere nevnte fogden Rasmus Herstads bror. Det er i det hele tatt interessant å merke seg at både den godeste Rasmus selv og andre av hans nære slektninger ved flere anledninger også var faddere for Lucassen-brødrenes barn.

Sammen med brødrene Jacob og Erich flytter Gustav til Baaselands verk i Holt rundt 1710, og når det gjelder de første årene der, har vi et betydelig kildeproblem, i og med at kirkebøkene for Holt i perioden 1705-1715 er kommet bort. Sommeren 1722, i forbindelse med at verkseier Niels Josten går konkurs og blir arrestert p.g.a. noen «uheldige» økonomiske disposisjoner, drar de tre brødrene til Fossum verk – og da er altså alle fire for en stund gjenforent som arbeidskamerater. Gustav blir der imidlertid ikke lenge. Sannsynligvis allerede året etter drar han videre østover for å tiltre som hammersmed ved Moss verk. Han er ikke nevnt ved noen kirkelige handlinger i Gjerpen, men i en oversikt over «den gamle uvisse restanse» ved Fossum verk (datert 10/2 1730) nevnes en liten gjeldspost han tydeligvis har reist fra: «Justa Lucassen, nu mestersvend ved Baaseland Jernverk, skyldig 3 ort og 14 skilling». Fra Moss blir han så i 1728 hentet tilbake til Baaselands verk som hammermester, en stilling det ser ut til at han innehar fram til midten av 1730-årene. Siste gang han nevnes i kirkebøkene i Holt, er som kommunikant (sammen med kona) høsten 1737. Sannsynligvis dør de begge rundt 1738.

Jacob Lucassen.

Han var gift to ganger, muligens tre. En Anders Jacobsen (f. ca. 1695), som blir nærmere omtalt senere, kan være hans sønn. I så fall har han nok vært enkemann mesteparten av 1700-tallets første tiår, for i perioden 1702-1710 – altså mens han bor på Herre – har han ingen barn til dåpen. 5/1 1710 trolover han seg i Bamble med Birthe Erichsdr. (kan det være ei søster til Gustav Lucassens kone, Karen Erichsdr.?). Igjen er Niels Ravenæs forlover. Denne gangen sammen med en Rasmus. Dersom det er Niels Ravenæs' bror, Rasmus Herstad, er jo det intet mindre enn oppsiktsvekkende, sett på bakgrunn av den bataljen han hadde hatt med Jan Lucassen året før. Vielsen finnes ikke i kirkeboka for Bamble, så jeg går ut fra at de rett etter flyttet til Baaselands verk, og at den ble foretatt i Holt. Det kan vi imidlertid ikke få bekreftet, siden vi da havner midt i den tidligere omtalte kirkeboklakunen.

Neste flytting (1722) fra Baaseland til Fossum må for Jacobs vedkommende ha vært av relativt midlertidig karakter, for etter kort tid i Gjerpen er han tilbake på Herre. Kanskje har han flyttet flere ganger de nærmeste årene mellom Herre, Bolvik og Fossum. Det vi har å holde oss til her, er følgende data. I 1728 blir dattera Annichen døpt i Bamble, så da er han nok på Herre. I oversikten over «Den gamle uvisse restanse 10/2 1730» for Fossum verk er han oppført med en uinnfridd gjeldspost på 1 ort og 12 skilling, fulgt av følgende kommentar: «Jacob Lucassen forrige Hammersmedsvend, nu Hammersmed ved Bolvig verk». Om dette skal bety at han oppholder seg ved Vold eller Herre, kan vi ikke vite helt sikkert. Det som imidlertid er sikkert, er at han senere må ha flyttet tilbake til Fossum, for 9/6 1745 blir han begravet i Gjerpen, 72 år gammel. Dermed får vi også et klarere bilde av brødrenes alder. Jacob bør altså være født rundt 1673.

Ekteskapet med Birthe Erichsdr. kan ikke ha vart så lenge, og det er tvilsomt om de fikk barn sammen. Sannsynligvis har Birthe dødd før 1715 i Holt – i løpet av

den tiden det ikke er kirkebokdekning for. Rett etter må Jacob så ha inngått nytt ekteskap. I kirkeboka for Bamble finner vi følgende begravelssinnførsel 11/6 1763: «Jacob Lucasens enke ved Hære Christentze Jacobsdatter 76 aar». Og ved skiftet etter henne rett etterpå er det førstefødte barnet fra perioden i Holt, Lucas Jacobsen (f. 1717), nevnt først blant arvingene. Dermed er det rimelig å anta at Christentze var hans mor.

Erich Lucassen.

Han er etter flyttingen fra Baaseland til Fossum nevnt der fram til rundt 1730. Så er han «borte» fra kildene, helt til han i begynnelsen av 1740-årene dukker opp igjen i ved jernverket i Holt, som i mellomtiden (1738) har skiftet navn fra Baaselands til Nes verk. Siste gang han, så vidt jeg kan se, er nevnt i kirkeboka, er St. Hansdag 1746. Da er han «til Guds bord». Antakelig har han da dødd i siste del av 1740-årene.

Hvor kan han ha oppholdt seg i 1730-årene? En mulighet kan være at han har fulgt to av sønnene sine (omtalt senere) til Sverige – kanskje sågar til det opprinnelige hjemstedet sitt. Det ser i hvert fall ut til at han vender tilbake til Holt omtrent samtidig med at de nevnte sønnene blir hentet til Nes verk fra Sverige for å betjene den nyinstallerte spikerhammeren. Og Erich kunne nok hatt god grunn til å holde seg unna Fossum for en stund. I oversikten over «den gamle uvisse restanse 10/2 1730» blir han nemlig gjort personlig ansvarlig for den gjelda en av hammersvennene, Christopher Gabrielsen, hadde rømt fra i 1729, og den var relativt høy: 27 rdr og 4 skilling. «Forvalter Elkier sagde hammersvenden ved Aashammer Erich Lucassen at have været Aarsag til (Gabrielsens flukt) og derfor formentlig bør svare for hans Gield». Hva Erichs brøde har bestått i, får vi ikke vite noe konkret om. Nå var han imidlertid heldigere stilt enn mange andre, i og med at han – som en av de ytterst få – samme år er nevnt som gjeldfri. Ja, han har sågar «til gode». Like fullt må det ha vært bittert å bli gjort ansvarlig for andres gjeld.

Erich var altså ved Aashammeren, og vi vet også litt om hvor han bodde – nemlig ved Ås kvern. I en besiktigelse over Fossum verks eiendeler august 1726 (ref. Gard Strøm) berettes det at både mølla og «Huset hvorudi hammersmeden Erich Lucassens bor, er af nye opbygd i 1717. tømret af 6 lafter, tekket med deler, indrettet til stue Kammer og Kiøkken med skorsten og bagerovn, 2 sengesteder, 1 slagbenk, 1 bord og 3 benker og 1 kakkelovn. 1 kammer med et lide vindue udi, 1 kiøkken med en skorsten og derudi en jernslotte samt bagerovn og et lide vindue».

Erich Lucassen var gift med Ellen Andersdr. («Ellen ved Hammeren»), muligens datter til den svenske hammersmeden Anders Börjesen (fra Filipstad), som kom til Baaselands verk en gang på slutten av 1600-tallet (nevnt første gang i 1701-manntallet). Hun flyttet som enke til Egelands verk i Søndeled, der hun døde i 1761, 70 år gammel.

En femte Lucassen-bror?

Det er en viss mulighet for – selv om det neppe lar seg «bevise» - at det har vært nok en Lucassen bror. Egil Theie har nylig lagt ut avskrifter av skifter fra Eidanger og Siljan på nettet (<http://www.theie.net/slekt/kilder/eidangerskifter.pdf>), og der er det et interessant dødsskifte datert «Herøen i Eidanger 5.7.1703. Den avdøde er Petter Lucassen. Arvingene er kona, Maren Egertsdr. (datter til Eggert Herøen) og barna Hans Pettersen og Kirsten Pettersdatter. Det interessante her er at også en bror av hver av ektefellene er oppført, formodentlig som barnas verger: Jan Lucassen og Simen Egersen.

Det er riktignok et par andre Lucassen-familier også i området på denne tiden, men jeg har ikke kunnet koble Petter Lucassen – og slettes ikke Jan Lucassen – til noen av dem. Det kan også nevnes at da Jan Lucassens datter Margrete blir døpt i Bamble i 1711, så er ei Inger Eggertzdatter blant fadderne. Petter må ha vært noenlunde jevnaldrende med de fire hammersmedbrødrene, for i Sjølegden for Bragernes 1706. der Maren Eggertsdr. Er nevnt som enke på Herøya, er sønnen Hans 6 år. Petter Lucassen og Mari Eggertsdr. giftet seg jf. FS (IGI) i Eidanger 12/10 1695.

A. Jan Lucassens nærmeste etterkommere:

1. *Ellen Jansdr.*, f. i Bamble (?) før 1702, død i Bamble 1705).
2. *Annichen Jansdr.*, døpt i Bamble 21/10 1703, død smst. 1707.
3. *Peter Jansen*, døpt i Bamble 31/10 1706. Det er en mulighet for at han kan være identisk med hammersmedsvenn Peder Morel, som i august 1729 rømte fra gjeld han hadde til verket. Gjelda var på 18 rdr, 1 ort og 21 skilling, og rømningen ser ut til å ha vært dramatisk. I en oversikt over «den uvisse restanse 10/2 1730» kan vi lese at «Forvalteren sagde strax ned tvende Mænd, at have taget udi Forvaring fra hans Hustru som var tilbage, en del Sengeklæder og videre som hans formere meste Del kunde beløbe til hans Gjelds Avbetaling». Da Peter Jansen Morel giftet seg 1/10 1726 med Maren Larsdr. Tved, var Jan og Eric Lucassønner «cautionnister» ved troløvsen. Hvor tok så Peter Jansen Morel veien? Det ser ut til at vi finner ham igjen i Vestfossen i Eiker. Der får Petter Jonsson Morel en sønn i 1733, og fadderopplysningene gjør det naturlig å knytte ham til Hassel jernverk. Da befinner vi oss i nordenden av innsjøen Eikeren. I sørenden ligger Eidsfoss jernverk, der det altså samtidig befant seg en hammersmed ved navn Jan Lucassen Sem. Alt dette er selvsagt foreløpig spekulasjoner. Blant de usikre momentene her er definitivt de «avvikende» etternavnene Sem og Morel. Selv om det her altså i høyeste grad er naturlig å ta noen forbehold, lister jeg likevel opp de av Peter Jansen Morels barn det har vært mulig å finne:

3a. Lars Pettersen, døpt i Gjerpen 1/8 1728.

3b. Lars Pettersen, døpt i Eiker 2/4 1733.

3c. Maren Pettersdr., døpt i Eiker 13/8 1738.

3d. Maren Pettersdr., døpt i Eiker 23/10 1740.

4. *Anne Jansdr.*, døpt i Bamble 9/12 1708. Videre skjebne ukjent.

5. *Margrete Jansdr.*, døpt i Bamble 1/3 1711. En Margrete Jansdatter er et par ganger i 1720-årene fadder i Gjerpen, i et av tilfellene sammen med Jan Lucassen. Sannsynligvis levde hun – i motsetning til mange av søsknene – opp, men mer har jeg ikke greid å finne ut om henne.

6. *Lucas Jansen*, døpt i Bamble 17/12 1713. Død i 1714.

7. *Ellen Jansdr.*, døpt i Bamble 17/12 1713. Lucas og Ellen var tvillinger. Død i 1714.

8. *Maren Jansdr.*, døpt i Bamble 14/1 1716, død i Gjerpen 1721 (Maria Jansdr.).

B. Gustav Lucassens nærmeste etterkommere:

1. *Annichen Gustavsdr.*, døpt i Bamble 13/7 1704, ant. død i Holt ca 1735; g. 3/10 1731 i Moss m. Hans Jørgen Bartz (1692-1773). Hans Jørgen Bartz var f. på Eidsvoll verk, som sønn av former Hans Jørgen Bartz sr. og Juditha Catharina Lorentzdr. - ant. tyske innvandrere. H. J. Bartz sr. tiltrådte senere stillingen som masmester ved Moss verk, en stilling som H. J. Bartz jr. en del år senere gikk inn i. Et par år på 1730-tallet var han ved Baaselands verk. Sannsynligvis hadde svigerfar Gustav Lucassen bidradd til å få ham dit, men han reiste altså etter relativt kort tid tilbake til Moss. Der ble han gift hele tre ganger til. Han hadde senere et års «avbrekk», der han var hytteknekt ved Fritzøe verk. Som pensjonist må han ha flyttet til sønnen Hans Henrich ved Egelands verk, for han ble begravet i Søndeled i 1773.

1a. Hans Henrich Bartz, døpt i Moss 10/8 1732; g. 1) i Søndeled 1753 m. Johanne Pettersdr.; g 2) i Søndeled 3/7 1768 m. Gunvor Joensdr.; g. 3) i Søndeled 19/8 1775 m. Berte Tostensdr. Barn i 1. og 3. ekteskap. Hans Henrich Bartz var hammersmed ved Egelands verk.

Barn i 1. ekteskap:

1a1. Karen Marie Hansdr., døpt i Søndeled 10/3 1754.

1a2. Karen Helvig Hansdr., døpt i Søndeled 25/4 1755, død i Holt 1794; g. 1777 i Holt m. hammersmed ved Nes verk, Hans Syvertsen.(1749-1810).

(Dette paret er artikkelforfatterens 3x tippoldeforeldre).

1a3. Annichen Hansdtr., dåp/fødsel ikke funnet – men at tyder på at hun hører hjemme her, død i Holt etter 1800; g. 1783 i Holt med sagmester Erich Henriksen (1746-1798). (Dette paret er artikkelforfatterens 3xtippoldeforeldre.)

1a4. Hans Jørgen Hansen, døpt i Søndeled 16/4 1759. Ant. død ung.

1a5. Karen Hansdtr., døpt i Søndeled 2/7 1764.

1a6. Petter Hansen, døpt i Søndeled 19/10 1766; gift 3 ganger: 1) 1786 m. Margrete Gautesdtr., 2) 1789 m. Askjer Simonsdtr., 3) 1801 m. Kari Arnesdtr. - alle gangene i Søndeled. Petter Hansen (Bartz) var hammersmed ved Egelands verk.

Barn i 3. ekteskap:

1a7. Hans Jørgen Hansen, døpt i Søndeled 23/6 1776.

1a8. Tosten Hansen Bartz, døpt i Søndeled 19/10 1777; g. i Stavern m. Marie Christensdtr. Færch fra Kristiansand. Tosten Bartz var militærmusiker - «hoboist» - først i Frederiksvern, så i Kristiansand.

1a9. Johan Hansen, døpt i Søndeled 16/6 1780.

1a10. Jens Hansen, døpt i Søndeled 22/7 1784.

1a11. John Hansen, døpt i Søndeled 2/9 1787.

1b. Juditha Cathrina Hansdtr., døpt i Holt 10/10 1734. Ant. ugift.

2. *Lucas Gustavsen*, døpt i Bamble 29/8 1706, død smst. 1707.

3. *Berte Gustavsdr.*, f. i Holt c. 1710, død smst. Ca 1742; g. i Holt 22/7 1731 m. Jens Hansen Verket (ca. 1707-1773). Jens Hansen overtok som hammermester ved Baaselands/Nes verk etter svigerfaren, Gustav Lucassen, midt på 1730-tallet – og han innehadde den funksjonen resten av livet, dvs. i nærmere 40 år. Verket hadde en stor og en liten hammer, og fram til 1740-årene var det én mester for begge hamrene.

3a. Maren Jensdtr., døpt i Holt 17/2 1732.

3b. Hans Jensen, døpt i Holt 27/9 1733; g. 29/9 1755 i Holt m. Tonje Olsdtr.

3b1. Stian Hansen, døpt i Holt 10/3 1756.

3b2. Berte Hansdtr., døpt i Holt 29/10 1758.

3c. Berte Jensdtr., døpt i Holt 21/4 1737; g. i Holt 22/10 1775 m. Niels Stiansen. Han var sagmester ved verket.

3c1. Inger Kirstine Nielsdtr., døpt i Holt 4/8 1776.

3c2. Inger Kirstine Nielsdtr., døpt i Holt 8/2 1778.

3c3. Jens Nielsen, døpt 17/2 1781.

3c4. Targier Nielsdtr., døpt 27/10 1783; g. i Holt 28/7 1810 m. sin tremenning Petter Johannessen Verket (f. 1783).

3c5. Gro Nielsdtr., døpt i Holt 11/6 1786.

3c6. Stian Nielsen, døpt 12/9 1790.

3c7. Gro Nielsdtr., døpt 20/5 1792.

3c8. Ingeborg Nielsdtr., døpt i Holt 1/1 1794.

3c9. Stian Nielsen, døpt i Holt 12/6 1798.

3d. Gustav Jensen, døpt i Holt 21/7 1738, død smst. 1804; g. i Holt 26/9 1762 m. Anne Thorsdr. Tveite (1739-1824). Gustav Jensen overtok som mester i den store hammeren da faren døde i 1773 og beholdt denne stillingen så lenge han levde. Han må ha greid å spare opp noen midler som han brukte til å kjøpe et gårdsbruk på Angelstad i Holt. Hans gravplate i jern (støpt på Nes verk, selvsagt) er fremdeles bevart på Holt kirkegård, og den bærer følgende innskrift: HER UNDER HVILER GUSTAV IENSEN HAMMER MESTER PAA NÆS IERN VÆRK FØD DEN 11 NOVEMBER 1733 DØD DEN 11 FEBREVAR 1804 RETSKAFFEN OG VIRKSOM I LIVET NYDER HAN SALIG FRED I GRAVEN.

3d1. Berte Gustavsdr., døpt i Holt 24/4 1763, død smst. 1818; g. 1780 m. Niels Tjøstolvsen Berge (1756-1836).

3d2. Jens Gustavsen Angelstad, døpt i Holt 24/6 1765, død i Risør 1843; g. 17/7 1785 (kongelig bev.) med sin kusine Ingeborg Catharina Carstensen (thor Straten) (1768-1853). Hun var søster til Eidsvolls-mann og eier av Egelands jernverk Henrik Carstensen. Jens Gustavsen var fram til 1799 hammersvenn på Nes verk under sin far. Da fikk han sparken av verkseier Jacob Schnell (rett før Jacob Aall overtok) p.g.a. stridigheter om gjeld. Størrelsen på fordringen var på 118 rd. 52 sk., og Jens ble stevnet til tinget av Schnell i et forsøk på å inndrive beløpet. Det ser ut til at hans bemidlede fetter, Henrik Carstensen, forbarmet seg over ham. I 1803 fikk han i hvert fall ansettelse som hammerforvalter ved Egelands verk – og litt senere også bruksretten til Angelstad gård i Holt, som faren tidligere hadde kjøpt en del av. Her levde han noen år som gårdbruker og skysskaffer – inntil han og kona på sine eldre dager flyttet til et av barna, som bodde i Risør.

3d3. Herman Gustavsen, født i Holt ant. litt før 1770, g. m. Kirsten Larsdtr. Flyttet 1819 til Risør.

3d4. Else Gustavsdr., døpt i Holt 1/1 1768; g. 1) i Holt m. Christen Johnsen Goderstad (f. 1759); g. 2) med sin fetter, ankersmed Thor Jensen Tveite.

3d5. Maren Sofie Gustavsdr., døpt i Holt 3/6 1770. Ant. død som liten.

3d6. Thor Gustavsen, døpt i Holt 17/1 1773, død som liten.

3d7. Thor Gustavsen, døpt i Holt 14/8 1774, død smst. 1847; g. i Holt m. Ellen Svenningsdr.

3d8. Ole Gustavsen, døpt i Holt 29/6 1777, død smst 1824; g. 1) 1801 i Holt m. Marte Gundersdr. (ca. 1778-1816); g. 2) 1817 i Holt m. Anne Christensdr. Ausel (f. 1774). Ole Gustavsen var hammersmed ved Nes verk.

3d9. Maren Sofie Gustavsdr., døpt i Holt 12/9 1779; g. m. Ole Christensen Ausel (1768-1847).

3d10. Ingeborg Gustavsdr., døpt i Holt 25/8 1782, død smst. 1785.

3e. Marie Jensdr., døpt i Holt 15/2 1739.

3f. Dorthe Jensdr., døpt i Holt 11/12 1740.

3g. Anders Jensen, døpt i Holt 22/3 1742.

4. *Lucas Gustavsen*, ant. f. i Holt ca. 1710-15. Nevnt i Holt bygdebok.

5. *Berte Gustavsdr.*, f. i Holt ca. 1716, død smst. 1721.

6. *Anders Gustavsen*, døpt i Holt ?? Trinitatis (om høsten) 1717, g. i Holt m. Siri Andersdr. Gliddi (ca. 1720-1779). Anders Gustavsen må være død etter 1777, for det året var han forlover for to av sine nieser. I begynnelsen av 1750-årene var han hammermester ved Egelands verk. Han fratrådte der 30/9 1755 og flyttet tilbake til Nes verk. Der er han registrert som mestersvenn fra 1756 og utover på 1760-tallet. På et eller annet vis må han ha fått lagt seg opp noen penger, for i 1768 kjøpte han et gårdsbruk (1 hud) i Nedre Solberg i Holt for 1200 Rd av kapellan Søren Bugge, og jf. en gammel slektstradisjon bar han pengene fra verket i to kobberkjeler.

6a. Gustav Andersen, døpt i Holt 4/7 1745. Ant. død som liten.

7. *Helvig Cathrina Gustavsdr.*, ant f. i Moss ca. 1724; sannsynligvis g. m. Ole Christensen Houen, f. i Holt 1721. I Ekstraskatten 1762 bor paret Helvig Gustavsdatter og Ole Christensen i et hus på Herre. Det er ikke endelig dokumentert at denne Helvig er Gustav Lucassens datter, men en mengde indisier, som det vil føre for langt å gå inn på her, tyder likevel på det.

7a. Maren Anne Olsdr., døpt i Gjerpen 30/10 1746, død samme år.

7b. Karen Olsdr., døpt i Gjerpen 3/3 1748, død smst. 1752.

7c. Anne Kistine Olsdr., døpt i Gjerpen 8/2 1750, død samme år.

7d. Christen Olsen, døpt i Gjerpen 27/5 1752.

7e. Justa Olsdr. (Olsen?), døpt i Gjerpen 17/11 1754. I Hvitsands kirkebokavskrift står det «pb» (= pigebarn). Selvsagt kan Justa være en forvrengning av Gustava eller Augusta, men jeg har likevel en mistanke om at kjønnet her er feil, og at Justa her er den ortofone formen av Gustav.

7g. Karen Kistine Olsdr., døpt i Gjerpen 28/8 1757.

7h. Lars Olsen, døpt i Gjerpen 24/2 1760, død smst 1761.

8. *Herman Lucassen*, døpt i Moss 8/4 1726, død i Holt 1777; g. 1/5 1746 i Holt (kongebrev) med sin kusine Annichen Erichsdr., døpt i Gjerpen ? Trinitatis (om sommeren) 1726, død i Holt 1801. Herman var et par år på slutten av 1740-tallet hammersmed ved Egelands verk. Fra midten av 1750-årene var han noen år mestersvenn sammen med broren Anders. Deretter var han hammermester i den lille hammeren fram til han døde i 1777.

8a. Karen Hermansdr., f. i Holt (Søndeled?) 1747, død i Holt 1824; g. 22/3 1777 i Holt m. Johannes Sørensen, f. i Søndeled 1750, død i Holt 1835. Sønn til masmester ved Egelands verk, Søren Giertsen (ca. 1702-1763) og Lisbeth Giliusdr. Gasmann (1718-1801). Johannes var i overgangen 1760-årene/1770-årene hammersmed ved Fritzøe verk. Kom i 1772/73 til Nes verk, der han senere overtok som hammermester i den store hammeren etter Gustav Jensens død i 1804.

8a1. Søren Johannessen, døpt i Holt 12/10 1777; g. i Holt 15/4 1805 m. Kari Aamundsdr. (f. ca. 1780). Søren var hammersmed ved Nes verk. Han må også i perioder ha hatt annet arbeid ved verket. Han omkom tragisk sammen med sin tremenning Syvert Hansen i 1828. De ble kvalt av «giftagtige dunster» mens de sov i ei hytte, sannsynligvis i forbindelse med milebrenning.

(Dette paret er artikkelforfatterens tipp-tippoldeforeldre x 2.)

8a2. Herman Johannessen, døpt i Holt 4/7 1779; g. i Holt 15/4 1805 (det var m.a.o. dobbeltbryllup i familien) m. Marte Marie Aslaksdr. Verket. Herman var hammersmed ved Nes verk.

8a3. Lisbeth Johannesdr., døpt i Holt 30/1 1781; g. i Holt 23/9 1809 m. Søren Olsen Verket.

8a4. Petter Johannessen, døpt i Holt 16/6 1782, død samme år.

8a5. Petter Johannessen, døpt i Holt 7/12 1783; g. i Holt 28/7 1810 m. sin tremenning Tarjer Nielsdr. (f. 1783).

8a6. Anniken Johannesdtr., døpt i Holt 23/7 1786.

8b. Ellen Hermansdtr., døpt i Søndeled 28/1 1748, død smst. 1811; g. 25/12 1774 i Holt m. Gjert Sørensen, f. i Søndeled 1746, død i Holt 1812. Gjert Sørensen var bror til Johannes Sørensen – og altså sønn til masmester ved Egelands verk, Søren Giertsen og Lisbeth Giliusdtr. Gasmann. Gjert kom, sammen med Johannes, til Nes verk i 1772/73– og overtok som hammermester i den lille hammeren da svigerfaren, Herman Gustavsen, døde i 1777.

8b1. Lisbeth Gjertsdtr., døpt i Holt 4/12 1774. Levde i 1793 (fadder for Herman Gustavsen).

8b2. Søren Gjertsen, døpt i Holt 11/2 1776, død smst. 1845; g. m. Marte Olsdtr. Søren var hammersmed både på Egelands verk og på Nes verk. Kjøpte et gårdsbruk på Fiane i Holt og bosatte seg der.

8b3. Herman Gjertsen, døpt i Holt 15/9 1777, død smst. 1779.

8b4. Anniken Gjertsdtr., døpt i Holt 15/8 1779, død før 1824; g. i Holt m. smed Halvor Knudsen Nedre Nes (1767-1824).
(Dette paret er artikkelforfatterens tipp-tippoldeforeldre.)

8b5. Anne Malene Gjertsdtr., døpt i Holt 20/5 1781. Ant. død som liten.

8b6. Herman Gjertsen, døpt 2/6 1782 i Holt, død smst. 1845; g. i Holt m. Kirsten Larsdtr. Bløtekjær (f. 1781). Verksarbeider først ved Nes verk, så noen år ved Frolands verk. Tilbake til Nes verk 1832.

8b7. Anne Malene Gjertsdtr., døpt i Holt 10/10 1784. Ant. død som liten.

8b8. Petter Gjertsen, døpt i Holt 18/6 1786; g. i Holt 5/4 1816 m. Anne Andersdtr. Fosstveit (f. 1792).

8b9. Anne Malene Gjertsdtr., døpt i Holt 16/11 1788. Ant. død som liten.

8b10. Jørgen Gjertsen, døpt 19/3 1792; g. i Holt 18/7 1823 m. Gunhild Gjerulvsdtr. Nedre Nes (f. 1796) – niese til Halvor Knudsen Nedre Nes, som altså var Jørgen Gjertsens svoger.

8b11. Anne Malene Gjertsdtr., døpt i Holt 2/2 1794, g. 12/1 1827 i Holt m. Jon Gjerulvsen Skuggevik.

8c. Maren Hermansdtr., døpt i Holt 11/3 1753.

8d. Gustav Hermansen, døpt i Holt 10/5 1754, død smst. 1819; g. 16/10 1790 i Holt m. Ingeborg Olsdtr.

8d1. Anniken Gustavsdtr., døpt i Holt 19/6 1791; død smst. 1817; g. 9/2 1811 i Holt m. John Olsen.

8d2. Berte Gustavsdtr., f. i Holt ca. 1792.

8d3. Herman Gustavsen, døpt i Holt 22/9 1793, g. 16/6 1819 i Søndeled m. Alloug Christensdtr. Herman var sagmester på Gjernestangen.

8d4. Siri Gustavsdtr., født i Holt 1796; død smst. 1828; g. 10/2 1821 i Holt m. verksarbeider Reier Olsen (f. 1797). Reier giftet seg på nytt som enkemann og emigrerte til Amerika.

8d5. Marte Malene Gustavsdtr., f. i Holt 1801.

8e. Erich Hermansen, døpt i Holt 6/10 1756; g. 28/10 1780 i Holt m. Sara Gjerulvsdtr, f. ca. 1761 i Tvedestrand.

8e1. Anniken Eriksdtr., døpt i Holt 13/1 1782, død samme år.

8e2. Kirsten Eriksdtr., døpt i Holt 24/8 1783, død samme år.

8e3. Herman Eriksen, døpt i Holt 29/1 1786; g. 1) 19/5 1812 i Holt m. Anne Rebekka Olsdtr.;
g. 2) 27/12 1822 i Holt med Ellen Sørensdtr. (f. 1801). Hun var datter til Hermans egen fetter, hammersmed Søren Gjertsen, Fiane.

8e4. Gjerulv Eriksen, døpt i Holt 1/11 1789.

8e5. Anniken Eriksdtr., døpt i Holt 2/12 1792, død smst. 1868; g. 18/11 1815 med gruvearbeider Ole Jensen (1790-1856). Han arbeidet først noen år ved Nes verk. Deretter flyttet familien til Frolands verk.

8e6. Petter Eriksen, døpt i Holt 15/5 1796.

8f. Jacob Hermansen, døpt i Holt 2/8 1761, død smst 1833. Ugift

8g. Lucas Hermansen, døpt i Holt 25/6 1764, død smst. 1830; g. 30/10 1791 m. Ingeborg Gundersdtr. Bygdeboka for Holt kaller henne både Andersdtr. og Lucasdtr. Det er feil. Riktignok kalles hun Andersdtr. ved et av barnas dåp, men både ved vielsen og ved de øvrige barnas dåp står det Gundersdtr.

8g1. Anniken Lucasdtr., døpt i Holt 17/6 1792, g. 21/10 1815 m. Bergbryter Tøvids Stiansen verket. Den første Tøvids (Tevis, o. l. navnevarianter) som kom til Baaselands/Nes jernverk, var hytteknekt Tevis Jansen som kom fra Fossum verk i 1690-årene. Han var dattersønn til den tyskfødte hammermesteren Teuss Busch ved Fossum. Derav det fremmedartede navnet.

8g2. Gunhild Lucasdtr., døpt i Holt 30/7 1797, død smst. 1826; g. 14/7 1821 med verksarbeider Anders Hansen (f. 1796).

8g3. Herman Lucassen, døpt i Holt 20/10 1799, død smst. 1801.

8g4. Herman Lucassen, døpt i Holt 4/4 1802, død smst. 1817.

8g5. Berte Lucasdr., døpt i Holt 24/5 1807, død smst. 1808.

8h. Petter Hermansen, døpt i Holt 14/12 1766.

8i. Maren Malene Hermansdr., døpt i Holt 19/3 1769; g. 16/6 1793 i Holt m. Lars Larsen, sønn til masovnsarbeider Lars Olsen. Lars Larsen var hammerdreng ved Nes verk da han i 1795 røk uklar med verkseier Jacob Schnell. Jf. Ingeborg Fløystads doktoravhandling om arbeidernes levkår ved verket på 1700-tallet (s. 547) ble han tvunget til å selge huset sitt på plassen Ravneberget til verket. En del av arbeiderne hadde i deler av 1700-årene eid de husene de bodde i, men i 1790-årene foretok verket en storstilt ekspropriasjon. Dette var ikke særlig populært, men de fleste fant seg i det. Det gjorde imidlertid ikke Lars. «Han viste saa megen Gjenstridighed, at Schnell lod ham binde og med Magt bære ham ud af det Huus han beboede», fortalte Jacob Aall (som kjøpte verket i 1799). Lars Larsen tok ut stevning mot Schnell, noe som ikke kunne forhindre at det 30/11 1797 ble foretatt en offisiell utkastelsesforretning ved fogden. Lars ville fortsatt ikke gi seg, og søndag 1/7 1798 troppet han opp på verket og brukte «Voldsomheder og Trudsels Ord» mot Schnell, «sigende at han ville have Nøglerne til sit Huus og Plads». Nå var det Schnell som tok ut stevning – men Lars Larsen ble – merkelig nok (?) - frifunnet. Nes verk var etter dette ikke lenger noe blivende sted, og familien flyttet til Langsæ i Barbu (ved Arendal). Sannsynligvis gjorde Lars gruvearbeider av seg.

8i1. Lars Larsen, døpt 17/11 1793 i Holt.

8i2. Anniken Larsdr., døpt 2/8 1795 i Holt.

8i3. Herman Larsen, døpt 2/4 1797 i Holt.

8i4. Torborg Larsdr., døpt 3/2 1799 i Arendal.

8i5. Lars Larsen, døpt 23/2 1801 i Arendal.

8i6. Anne Malene Larsdr., døpt 14/2 1803 i Tromøy.

8i7. Anne Larsdr., døpt 18/4 1807 i Arendal.

8i8. Anne Larsdr., døpt 26/5 1808 i Tromøy.

8i9. Herman Larsen, døpt 11/9 1810 i Østre Moland.

x. Anne Cathrine Gustavusdr., g. 1) 30/12 1745 i Bamble m. Søren Olsen (død i Bamble 1754, 42 år); g 2) 7/11 1760 i Bamble m. Petter Frøborg/Frøberg (død i Bamble 2/6 1781, 56 år). Petter Frøborg var antakelig svensk og arbeidet som spikersmedmester ved Herre verk. Han

hadde tidligere vært gift med Maria Erichsdr. (ca. 1717-1756). Anne Cathrine kan være Gustav Lucassens datter. I så fall bør hun være født i en av de periodene i Gustavs liv det ikke finnes kirkebokdekning for – dvs. enten i Holt 1710-15 eller i Moss 1722/23-1725 (den første kirkeboka for Moss starter i 1725).

x1. Anne Sørensdtr., døpt i Bamble 17/12 1747.

x2. Ole Sørensen, døpt i Bamble 18/11 1753.

xx. Kirstine Gustavisdr. g. 21/10 1735 i Moss m. Giert Jansen (død 1749). Han var antakelig ved Moss verk. Hun kan være Gustav Lucassens datter – og må i såfall være f. i Holt i perioden 1710-15. Det var imidlertid også en annen Gustav i Moss i den aktuelle perioden, som kan ha vært hennes far – også han f. i Sverige: Gustavus Gustavussen. Han hadde imidlertid ingen tilknytning til jernverket. Jf. Tore H. Vigerusts «innvandrerkart» er han nevnt i «Inkvisisjon og eksaminasjon av svensker i Moss 3/8 1734» som matros og innrullert i Sjøetaten. Han hadde da vært i Moss i 14 år og var født i Stockholm.

Xx1. Petter Nicolai Gjertsen, døpt i Moss 2/2 1736.

xx2. Maren Gjertsdr., døpt i Moss 28/9 1738.

xx3. Anders Gjertsen, døpt i Moss 26/2 1741, død 1742.

xx4. Maren Gjertsdr., døpt i Moss 3/3 1743.

xx5. Jonas Gjertsen, døpt i Moss 30/6 1745.

xx6 Johanna Gjertsdr., døpt i Moss 21/11 1748.

C. Jacob Lucassens nærmeste etterkommere:

I 1. ekteskap m. NN:

1. Anders Jacobsen, f. ca 1695, død i Holt i 1730-årene. Usikkert om han er Jacobs sønn.

Gift m. NN. Hammersvenn ved Baaselands verk når den andre kirkeboka for Holt starter i 1715. Om han ikke skulle være Jacob Lucassens sønn, tyder måten han framtrer på i kildene at han i hvert fall må ha vært en nær slektning. Forlater Baaselands verk i 1722 sammen med Lucassen-brødrene – og vender tilbake i slutten av 1720-årene. Er død før 1736, da «Anders Jacobsens kone» er nevnt som enke.

Bygdeboka for Holt nevner følgende barn:

1a. Ellen Andersdr.

1.b. Petter Andersen, f. i Holt 1732; g. i Holt m. Karen Pedersdr. Petter Andersen er sannsynligvis identisk med den hammersmeden som jf. Ingeborg Fløystad flytter fra Nes verk i 1778. Han er da, uvanlig nok, på pluss-siden i sitt økonomiske mellomværende med verket – og får

utbetalt overskuddet. Sannsynligvis drar han til Bolvik verk.

I 2. ekteskap m. Birthe Erichsdr. Ant. ingen barn.

I 3. ekteskap med Christense Jacobsdr.:

2. Lucas Jacobsen, døpt i Holt 21/7 1717; g. 14/9 1747 i Solum m. Maren Christendtr. Fjeld. Ved Ekstraskatten i 1762 utgjør Lucas og Maren hustrand nr 8 på Herre. Nevnt som nr. 1 av arvingene ved skiftet i bamble etter mora, Christense Jacobsdr, 25/6 og 15/7 1763. Lucas var hammersmed ved Herre verk.

2a. Jacob Lucassen, døpt 28/7 1748 i Bamble; g. 15/1 1778 i Bamble m. Maren Catharine Johnsdtr. (f. ca. 1754). Jacob var hammermester i 1801 og bodde da i hus nr 15 på Herre verk.

2a1. Lucas Jacobsen, døpt i Bamble 22/8 1778, død 25/8 – 3 dager gammel.

2a2. Lucas Jacobsen, døpt i Bamble 18/7 1779 (?); g. 1) m. Bodil Hansdr.; g. 2) 11/12 1830 i Porsgrunn m. Inger Andrea Christiansdr. (f. ca. 1799 i Stavern). Lucas var hammermester ved Herre Verk. En Lucas Jacobsen blir begravet i Bamble 27/7 1781, 2 år gammel. Sannsynligvis er det han som ble døpt 18/7 1779. Dermed er det sannsynlig at den Lucas som levde opp og giftet seg var født noe senere.

2a3. John Jacobsen, døpt 14/3 1781 i Bamble.

2a4. John Jacobsen, døpt 8/2 1784 i Bamble.

2a5. Karen Dorte Jacobsdr., f. ca. 1786; g. 24/6 1815 i Porsgrunn m. Kleinsmed Thor Nielsen.

2a6. Peter Herman Jacobsen, døpt 30/4 1786 i Porsgrunn.

2a7. Maren Elisabeth Jacobsdr., f. ca 1798; g. 2/12 1809 på Herre m. enkemann og mestersmed Knud Thorsen.

2b. Niels Lucassen, døpt i Bamble 1/3 1750, ant. død før 1801; g. 4/1 1776 i Bamble m. Agnete Johansdr. Var sannsynligvis hammersmed ved Herre verk.

2b1. Anne Cathrine Nielsdr., døpt 7/4 1776 i Bamble.

2b2. Maren Nielsdr., døpt 25/10 1778 i Bamble.

2b3. Johan Nielsen, døpt 21/1 1781 i Bamble.

2b4. Anne Cathrine Nielsdr., døpt 29/6 1783 i Bamble.

2b5. Anne Cathrine Nielsdr., døpt 18/10 1785 i Bamble.

2c. Dorte Marie Lucasdr., døpt i Bamble 13/8 1752, g. før 1775 m. Christen Thorsen (f. ca. 1748, død før 1801).

2c1. Thor Christensen, døpt i Bamble 4/9 1775.

2c2. Maren Christensdr., f. ca. 1781; g. 3/11 1810 i Porsgrunn m. Lars Olsen.

2c3. Halvor Christensen, døpt 7/3 1787, død 24/3 1787.

2c4. Halvor Christensen, f. ca. 1790, g. 24/10 i Tørdal med enken Helge Aslaksdr. Halvor er da matros. Paret flytter tilbake til Herre i 1829.

2d. Christen Lucassen, døpt i Bamble 24/11 1754, g. før 1778 m. Anne Kirstine Henriksdr. (f. ca. 1740). Christen var hammermester. Bodde i 1801 i hus nr. 2 på Herre verk.

2d1. Lucas Christensen, f. 15/5 1778, død 17/5 – 2 dager gammel.

2d2. Lucas Christensen, døpt 11/4 1779 i Bamble; g. m. Maren Andersdr. I ft. 1801 er det to Lucas Christensen på Herre. Begge er kulldrenger. Den ene er 22 år, og den andre er 23. Sannsynligvis er det snakk om samme karen som er talt to ganger – den ene gangen hjemme hos foreldrene, og den andre gangen som losjerende hos Peder Hansen på Herre verk. Antakelig er det den samme Lucas Christensen vi møter som «Flaademand» ved verket i skattemanntallet 1816 for Herre. I samme funksjon nevnes forresten da også en Christen Lucassen, som vel må være faren. FamilySearch (IGI) har dessuten med en Lucas Christensen, døpt i Bamble 30/6 1782, med foreldre Christen Lucassen og Anne Kirstine Erichsdr. Han kan jeg ikke få plassert.

2d3. Maren Christensdr., døpt 11/5 1781 i Bamble; g. 12/4 1819 med matros Christen Christensen fra Herre (f. ca. 1787).

2d4. Henrich Christensen, døpt 25/9 1785 i Bamble; g. 22/5 1815 m. Marthe Maria Tollefsdr. Henrich er hammersmed ved Herre verk.

2d5. Petter Christensen, f. ca. 1788.

2e. Bærulf Lucassen, døpt i Bamble 28/8 1757, g. før 1780 m. Anne Cathrine Johannesdr. (f. ca. 1757). Bærulf var hammersmed ved Herre verk.

2e1. Maren Catharina Bærulfsdr., døpt 4/7 1780 i Bamble.

2e2. Anne Cathrine Bærulfsdr., døpt 13/10 1782 i Bamble.

2e3. Mette Maria Bærulfsdr., døpt 25/12 1785 i Bamble.

2e4. Nils Bærulfsen, døpt 29/7 1788 i Porsgrunn; g. 14/9 1816 m. Marthe Andersdr. Nils var hammersmed. I 1801 bodde han i hus nr. 28 på Herre verk.

2e5. Johan Bærulfsen, døpt 9/10 1791 i Porsgrunn; g. 2/6 1838 i Porsgrunn m. Aase Maria Isaksdtr. Johan var hammersmed ved Herre verk.

2f. Ole Lucassen, døpt i Bamble 27/12 1764

2g. Petter Lucassen, døpt i Bamble 24/7 1768.

3. Jacob Jacobsen, døpt i Holt 1/12 1719, død i Eidanger 1747; g. i Eidanger 5/3 1746 med Karen Pedersdtr. (kongebrev), datter til hammersmed Peder Jonsen ved Moholt hammer (gift i sistnevntes hus). Ingen barn.

4. Berte Jacobsdtr., døpt i Holt 15/4 1722, død før 1763; g. 26/7 1743 i Bamble m. Søren Halvorsen, død før 1763.

4a. Mari Sørensdtr., døpt i Bamble 6/10 1743, ant. død før 1763.

4b. Margrethe Sørensdtr., døpt i Bamble 4/4 1745, snt. død før 1763.

4c. Maren Margrethe Sørensdtr., døpt i Bamble 13/4 1749, 14 år i 1763.

4d. Jacob Sørensen, døpt i Bamble 18/4 1753, ant. død før 1763.

4e. Christen Sørensen, f. i Bamble ca. 1754 (9 år i 1763).

4f. Alet Sørensdtr., f. ca. 1758 (5 år i 1763).

5. Annichen Jacobsdtr., døpt i Bamble 28/3 1728, død i Brevik 1797; g. 29/10 1751 i Bamble med Jens Halvorsen, smed i Brevik (ca. 1714-1791).

5a. Jacob Jensen, døpt i Brevik 15/10 1752. Bosatt som ungkar og smedsvenn hos broren Zacharias i Brevik 1801.

5b. Zacharias Jensen, døpt i Brevik 14/11 1756, ant. død som liten.

5c. Zacharias Jensen, døpt i Brevik 28/8 1763; g. 21/6 1798 i Brevik m. Anne Dorthea (Berthelsdtr.) Piarn, f. ca. 1775. Huseier, borger og smed i Brevik i 1801.

5c1. Anniken Zackariasdtr., f. i Brevik ca. 1798 (3 år i 1801).

5d. Maren Dorthea Jensdtr., døpt i Brevik 6/3 1771, død smst. 1772.

D. Erich Lucassens nærmeste etterkommere:

1. Lucas Erichsen, f. i Holt 12. juni 1718, g. 11/9 1743 i Bamble m. Anna Isachsdr. Lucas Erichsen arbeidet nok ved Herre verk da han giftet seg, men allerede året etter har han forflyttet seg vestover til Egelands verk, der han er hammersmed 1744-1745/46. Flytter så til Gjerpen der han i mange år arbeider som hammersmed ved Fossum verk.

1a. Ellen Lucasdtr., f. ca. 1743-44. Nøyaktig dåpsdato og fødested er ikke funnet, men hun blir konfirmert i Gjerpen i 1758; g. 1) i Gjerpen 14/9 1764 m. Peder Christophersen (f. ca. 1739-40, død i Gjerpen 1776, 37 år – muligens sønn til Christopher Smed). Ved flere dåpsinnførsler i Gjerpen benevnes Peder Christophersen „ved Hytten“, noe som indikerer at han var hammersmed. Gift 2) 31/5 1783 i Bamble m. Jens Pedersen (f. ca. 1748). I 1801 bor Ellen Lucasdtr. og Jens Pedersen på Herre. Han er da „Søefarende og fraværende“.

Ellens barn fra 1. ekteskap:

1a1. Andreas Pedersen, døpt i Gjerpen 25/5 1766; død/begravet 25/9 samme år. I Jon Hvitsands kirkebokavskrift står det „18 aar“. Det skal selvsagt være 18 uker.

1a2. Anne Pedersdtr., døpt 1/1 1768 i Gjerpen. Bor hos mor og stefar på Herre i 1801.

1a3. Clara Sophie Pedersdtr., døpt 5/8 1770 i Gjerpen.

1a4. Lucas Pedersen, døpt 19/5 1776 i Gjerpen. Bor hos mor og stefar på Herre i 1801. Er da „enrolleret og udcommanderet“.

Ellens barn fra 2. ekteskap:

1a5. Peder Jensen, f. ca. 1783. Er 18 år og daglønner i 1801.

1a6. Margrethe Jensdtr., f. ca. 1787.

1b. Erich Lucassen, døpt i Søndeled 24/1 1745, død høsten samme år i Gjerpen.

1c. Karen Lucasdtr., døpt i Gjerpen 31/7 1746. Ant. død som liten.

1d. Anne Lucasdtr., f. i Gjerpen 1747 (dåpen ikke innført?). begr. i Gjerpen 17/3 1748, „16 uger“.

1e. Erich Lucassen, døpt i Gjerpen 13/10 1748; konfirmert smst. 1766.

1f. Karen Lucasdtr., døpt i Gjerpen 5/9 1751. konfirmert smst. 1768; g. 3/10 1778 i Bamble m. Anders Michelsen (f. ca. 1752 i Bamble). I 1801 er Anders Michelsen enkemann for 3. gang, bor 50 år gammel på Herre og er hammersmedsvenn.

1f1. Sara Andersdr., døpt i Bamble 29/11 1778. Bor i 1801 hos faren på Herre.

1f2. Lucas Andersen, døpt 12/4 1781 i Bamble. Tjenestegutt hos Erik Hellestvedt på Herre i 1801. Hammersmed ved Herre verk i 1816.

Dette kan være den Lucas Andersen Vold, f. ca 1780, som gifter seg i Solum 27/12 1806 med Karen Marie Brynildsdatter Fjeld, f. i Kilebygda 1781.

1f3. Petter Andersen, døpt 25/4 i Bamble.

1g. Jacob Lucassen, døpt i Gjerpen 28/10 1753, død som fattiglem på Rosvold i 1833; g. 13/3 1806 med Gjertrud Torjersdr. (ca. 1757-1830) – enke etter Hans Knudsen. Ingen barn. Selv om alderen er feil (40 år), må det være han som i 1801 er ugift hammersmedsvenn ved Fossum verk, bosatt på Søndre Fossum.

1h. Gustavus Lucassen, døpt i Gjerpen 7/3 1756, død smst. 1763.

1i. Erich (?) Lucassen, døpt i Gjerpen 28/3 1760., begravet noen dager senere som Isach. Sannsynligvis er navnet ved dåpen feilskrift. Det vil være naturlig å anta at en sønn også ble oppkalt etter morfaren.

2. *Anders Erichsen*, f. i Holt 1710-15. Må en gang i 1730-årene ha reist til Sverige sammen med broren Henrich for å arbeide der, for da Nes verk etablerte spikerhammer i 1741, kom begge to – jf. verksregnskapet – direkte fra Sverige som spikersmeder.

Det har foreløpig vært umulig å finne ut hvor Anders Erichsen videre ble av.

3. *Henrich Erichsen*, f. i Holt 1716, død 1757 i Sønedeled; g. 2/6 1746 i Holt m. Maria Larsdr. (datter til belgmaker Lars Erichsen), død 1774. Var i Sverige noen år, sammen med broren Anders (på familiens opprinnelige hjemsted?). Spikersmed på Nes verk fra 1741. Overtok 1/10 1755 som hammermester ved Egelands verk etter fetteren Anders Gustavsen.

3a. Erich Henrichsen, døpt i Holt 30/11 1746, død smst. 1798; g. 1) 29/9 1769 i Holt m. sin kusine Annichen Erichsdr. (sønne datter til belgmaker Lars Erichsen), død 1782; g. 2) 21/4 1783 i Sønedeled med Annichen Hansdr., ant. datter til hammersmed Hans Henrich Bartz ved Egelands verk. Hun var i så fall Erichs tremenning. Erich Henrichsen var sagmester på nes verk.

Erich Henrichsens og Annichen Erichsdatters barn:

3a1. Henrich Erichsen, døpt 26/6 1770 i Holt. Ant. død som liten.

3a2. Erich Erichsen d. e., døpt i Holt 13/10 1771; g. 1) i Holt 31/8 1799 m. Cathrine Olsdr., døpt 31/7 1769 – datter

til Ole Svenningsen Verket; g. 2) i Holt 7/10 1815 m. Karen Svenningsdr. Ausel. Erich Erichsen var sagmester på Nes verk.

3a3. Marie Erichsdr., døpt 15/4 1774 i Holt, ant. død som liten.

3a4. Henrich Erichsen, døpt i Holt 23/4 1777. Det kan se ut til at han var gift 3 ganger: 1) 16/5 1802 i Holt m. Anne Olsdr. Sletta-eie; 12/7 1805 i Holt m. Marte Taraldsdr.; 3) 12/5 1816 i Holt m. Inger Larsdr.

3a5. Anne Marie Erichsdr., døpt 19/1 1780 i Holt; g. 16/3 1804 i Holt m. „Ungkarl Salve Tostensen Lindholm i Fiotland Sogn efter foreviist Beviis ey at være giftet til noget andet Quindemske“.

3a6. Lars Erichsen, døpt i Holt 7/7 1782, død senere samme år.

Erich Henrichsens og Annichen Hansdatters barn:

3a7. Annichen Erichsdr., døpt 1/8 1784 i Holt, død senere samme år (begr. 12/10 1784, 6 uker gml., som Annichen Henrichsdr. Verket).

3a8. Hans Henrich Erichsen, døpt i Holt 6/8 1786, død smst. 1870; g. 20/10 1810 i Holt med sin kusine Marie Ellingsdr. Hans henrich var tvillingbror til

3a9. Johanne Erichsdr., døpt i Holt 6/8 1786, død smst. 1859; g. 10/9 1808 i Holt med former Jørgen Larsen (1786-1867).

(Dette paret var artikkelforfatterens tipp-tippoldeforeldre.)

3a11. Lars Erichsen, døpt i Holt 25/12 1788; g. 7/10 1809 i Holt m. Margrethe Torjesdr. Verket.

3a10. Erich Erichsen d. y., døpt i Holt 17/10 1790; g. 17/6 i Holt m. Anne Kirstine Gjermundsdr.

3b. Berte Henrichsdr., døpt i Holt 4/8 1748; g. 23/1 1776 i Holt m. Jørgen Svenningsen Verket, f. 1749 – sønn til Svenning Gunsteinsen, som hadde vært både sagmester og pliktfogd ved Nes verk.

3b1. Marie Jørgensdr., døpt i Holt 30/1 1777.

3b2. Petter Jørgensen, døpt i Holt 14/4 1779.

3b3. Svenning Jørgensen, døpt i Holt 25/11 1781.

3b4. Henrich Jørgensen, døpt i Holt 15/4 1787.

3b5. Erich Jørgensen, døpt i Holt 29/8 1790.

3b6. Erich Jørgensen, døpt i Holt 17/2 1793.

3c. Ellen Henrichsdr., døpt i Holt 17/1 1751. Ant. død som liten.

3d. Lars Henrichsen, døpt i Holt 23/9 1753.

3e. Ellen Henrichsdr., døpt i Holt 3/11 1754; g. i Holt 2/6 1782 m. Elling Gjerulvsen Verket, sønn til byggmester ved Nes verk, Gjerulv Ellingsen.

3e1. Gjerulv Ellingsen, døpt i Holt 23/3 1783.

3e2. Marie Ellingsdr., døpt i Holt 31/7 1785.

3e3. Henrich Ellingsen, døpt i Holt 25/11 1787.

3e4. Gjerulv Ellingsen, døpt i Holt 7/12 1788.

3e5. Kirsten Ellingsdr., døpt i Holt 10/3 1790.

4. Petter Erichsen, døpt i Holt 31(?) / 5 1722. Ant. død samme år.

5. Petter Erichsen, døpt i Gjerpen 6/6 1723, død i Søndeled 1782; g. 1) 1750 (trol. 2. pinsedag) m. Maria Torchildsdr. Rød; g. 2) i Søndeled 23/6 1776 m. Karen Tordsdr. Rød. Petter Erichsen kom til Egelands verk som hammersmed i slutten av 1740-årene. Da broren Henrich døde i 1757, overtok han som hammermester. Det var antakelig han mora Ellen Andersdr. bodde hos da hun døde i 1761.

5a. Erich Pettersen, døpt i Søndeled 9/5 1751. Ant. Død som liten.

5b. Karen Pettersdr., f. i Søndeled ca. 1753, død smst. 1818; g. 15/7 1770 i Søndeled m. Hammermester Bent Jansen, Rødhammeren. Ant. ingen barn.

5c. Erich Pettersen, døpt i Søndeled 20/2 1777; muligens g. i Søndeled 30/6 1805 m. Gunvor Olsdr.

9. Annichen Erichsdr., døpt i Gjerpen sommeren 1726, død i Holt 1782; g. 1746 i Holt m. sin fetter Herman Gustavsen (kongebrev). Resterende opplysninger er ført på Herman Gustavsen (se ovenfor under Gustav Lucassens etterkommere).

Dette er et arbeid underveis, og dermed kan jeg ikke utelukke at det finnes flere feil enn jeg skulle ønske. Derfor er jeg svært mottakelig for kommentarer og korreksjoner til Oddbjorn.Johannessen@hia.no.

Viktigste kilder:

- Kirkebøker for Holt og Bamble, Gjerstad og Søndeled
- Jon Hvitsands avskrifter av kirkebøker for Gjerpen
- Digitaliserte kilder i Digitalarkivet
- www.gamlegjerpen.no
- www.granly.org
- www.solumslekt.org

- www.sorter.biz
- www.slekt.org
- <http://home.online.no/~h-johnse/lucasen.html>
- home.no.net/frajoha/slektrgr1.html
- www.vigerust.net
- Bygdebøkene for Holt og Søndeled
- Ingeborg Fløystad: *Arbeidsmandens Lod. Det nødtørftige Brød. Arbeiderlevetår ved Baaseland/Næs jernverk 1725-1807* (dr.avh. 1979)
- Øystein Rian: *Bratsberg på 1600-tallet* (199)
- Knut Olborg: *Bolvik jernverk* (2003)
- *Fossum Verk gjennom 400 år* (1939)
- Jonas Hanssen: *Egelands Jernverk* (1903)
- Inspirerende diskusjoner og mye god letehjelp i Digitalarkivets og Grenlandslekts debattfora
- Nyttige opplysninger og tips fra en rekke hyggelige og kunnskapsrike mennesker, bl.a. disse (nevnt i alfabetisk rekkefølge):
- Ingeborg Fløystad, Tore Granly, Gunnar Hauger, Jørn Olsen, Terje Rehn Holm-Johnsen, Gard Strøm, Knut Thorvaldsen

**Grenland Ættehistorielag inviterer til
forsommertur til Nes Jernverk ved
Tvedestrand lørdag den 20. mai.**

**Vi legger opp til at dere selv kommer
dere ned til jernverket, men vi reiser
allikevel samlet fra Lassens ved E18 i
Bamble lørdag 20. mai kl 10.
Omvisningen på jernverket starter kl
12.**

**Etter omvisningen er det lunsj.
Drikke må holdes selv.**

Prisen for dette er kr 100,-

**Bindende påmelding innen 13. mai til
Per Stian Kjendal eller Terje Holm-
Johnsen på telefon eller epost.**

**Dersom det er noen som kjører og har
plass til flere passasjerer, gi beskjed
når dere melder dere på. Vi ønsker at
så mange som mulig skal få være med,
og at de uten bil kan få kjøre med dere
dersom dere har plass.**

Velkommen!

Døtrene til Jørgen von Ansbach

Av Jon Straume

Jeg har fått til gjennomsyn (og delvis avskrift) to meget interessante dokumenter som Jon Straume har skaffet til veie. Slike innspill er gull verdt i diskusjonen omkring Jørgen von Ansbachs arvinger (spesielt i forhold til en del lite konstruktive uttalelser fra enkelte "forståsegpåere" som kun kritiserer andre). Det er grunn til å håpe på flere slike innspill fra Jon. Her bør det være en del nytt for de fleste.

Thor Wølner Gundersen.

- 0 -

Her følger to dokumenter som sier meget om døtrene til Jørgen von Ansbach.

(noe av teksten er utydelig og vanskelig å lese)

Avskr. februar 1985. H. I.(?) E.

Innl. 21.12.1984 fra Berg-Kragerø Museum, 3270 Kragerø
Eier: Kragerø kommune. 8.
Orig. på papir. 1 folioark.

1634 mars 8.

Wy Efferne Hendrich Jansen Oc Johan Thrinnepoell Borgemestere udj Skien, Claues Køester, Wellom Janen, Jørgen Clauen och Halffuor Nielen Raadmend ibidm: Kiendes och Witterligt gjør At Anno Christij :1634: den 8 Martij: Paa Skien Raadstue Offuerwerendis Erlig och Welbe' Mand Eiller Wrne Thill Gundersløsholmb, Kong' Mayttz: befallingsmans offuer Bradtzberiglehn, Sampt Welacht Mand Thomas Jenen Laugmand off'r Schiesøel, Waar schicket for os udj Rette, Welacht Peder Jenen Raadmand her samesteds paa den ene, som udj rette haffde Citerit Maren Jørgensdaatter, S: Hermand Sodtkamps Effterleffuersche paa den Anden ide, och Wille wide Huor Megen Anpart hun ig til holder i Hougholts Saugh udj Sanickedall Aarligen Adbruge eller bruge lade med Rette, Thj Hand formente hende Stoer Wret at Haffue giort, effter dj Hun til holder sig udj same brug widere end Hun eigr (!), och med rette kand sig tileigne, effterdj Bemtt: Peder Jensen schall Haffue Martte och Ingerj Jørgens døttre deris Parter til Kiøbs, For uden Her Han Pederssen, Engell Jenen och Maren Jørgens daater huer deris part till pant, effter derom Documenter des bemelling(?), Saa well som Søffren Gierdssen udj Hans Møderne Arff schall werre til Lodnit, en deel och part, som Aff Lod Zedelen ehr adt benisse med widere Steffningens med for'. Dertil at svare møtte Tilstede for'ne: Maren Jørgens daatter, Och for (s.2) Det første waer begierendes Hendis Anpart Jgien till løen ad motte bekomme, effterdi Hun nu haffde Penge beligendis Hoes Borgemester Jahn Thrinnepoell, saa Høigt det ehr i pant sadt, At wille Contentere, Effter hendis udstede pantebreffs Jndhold, som och Straxen denom med Ja och Handerbond bleff forligte, och bem'te Jahn Thrinnepoell till sig derpaa Haffuer Annammet Hoffuidtbreffuit, Men Huad Belangendis ehr for'ne: Marens Anpart udj den første Saug, derom bleff forfaret documenterne och forefunden at hende der aff tilkomer den fembte part aff halffparten i den første saugh, som beregnis den tiende part udi den ene første saug, Mens udj den Nye Saugh som nu saa ellers schall kaldis effterdj det staar 2

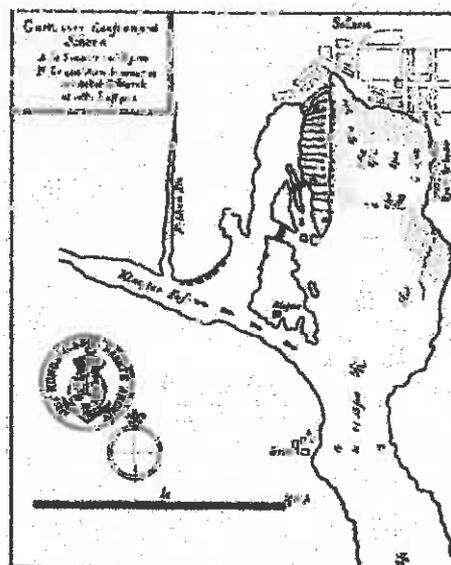
sauger under et tagh. Som tilforn stoed En, Huorudinden Hun de Thoe parter Mente at schulle Eige, Och det formedelst et Bytte bem'te Hendis S: Mand haffde sig till schiff 2 Huder i Hougholt for 2 Huder i giedeboe, Huortill Engel Jen' Suarede, At hand Haffde sig Saugen och foen forbeholden, och at der icke waer forhallid i breffued At de schulle Niude, om Nogit kunde forbedris som Ellers met rette bær, om det schulle Haffue rettfærdig gienge, Och tilsagde for'ne: Maren Hermands, At wille slæe byttet om igjen om Hun will holde sig ydermere till end som aff Sallig Jørgen Anbach Ehr schiff och delt udj foen, Med widere ord och thalle Parterne Emellem forløbe, - (s. 3) Da Epter tiltalle Giensuar och den sags tilfældighed bleff derpaa saaledis med Weibemelte goede Mands Raad och beuillingh Hiemfunden sagen paa Aasteden, Naar Alle Lodseiger siumis best beleiligst for den Soren schriffuer och 6. Mend at Jndsteffne som schall were forpligt effter forseglede Breffue och Documenter des bemelling och en Cristeligh samwittighed, Hoer Meget huer bær at følge Och Nyde aff bem'te: S: Jørgen Anbachs arffuinger Vdj den Nye tilbygte saugh, effterdj den første saug Haffuer først werid schildt fra gaarden, udj det Schiffte och bytte som sched er, Effter S: Jørgenn Anbachs første Høestruer som Noch som bleff beuist, Och dj 6 Mend Herfor i denne sagh at kiende och dømme effter som de for deris offuerdomerewille Were gestendig at forsuare, Thill Widnisbyrd Woris Zigneter Her Neden undertrøgt, Actum Anno die et Loco Vt Supra.

(6 papirsegl, nr. 2 helt utvasket. Seglappen er løs.)

(På baksiden): Anno Christij 1634 Dend ii Aprilis, lest for Rette paa Aastedenn wede Houghils Saug.

Peder Hanøn

Egenhand

Skien på 1600-tallet.

Yngve Nedrebø – Slurv, drukkenskap og svindel

”Kirkebøkers pålitelighet”

Satt sammen av Reidar Ballestad

For noen år siden hadde jeg en notis i ”Ætt og Annet” (utg. 48, 1998) om ”afgagne” Hans Jacobsen Meen som det i mars 1756 ble holdt skifte etter, og arving var bl.a. hans ”efterlatte kone”, men iflg. kirkeboka ble han først gravlagt i desember samme år. Her er det selvsagt noe som ikke stemmer, men har ikke noe godt svar. Jeg fikk et par henvendelser fra medlemmene i laget, men ikke noe konkret ble framført. Jeg har alltid fått høre at kirkebøker og skifter er primærkilder som stort sett er å stole på, men etter å ha lest etterfølgende artikkel tror jeg at jeg vil revidere min tillit til kirkebøkene litt.

I DIS-Norge sitt medlemsblad nr. 2, 2005 har historiker og statsarkivar Yngve Nedrebø en artikkel med overskrift ”Slurv, drukkenskap og svindel - en del av grunnlaget for norsk kirkebokføring?”

Med velvillig tillatelse fra forfatteren gjengis artikkelen her:

Norske kirkebøker har svært godt ord på seg for nøyaktighet og pålitelighet. Men dette er et inntrykk som nok trygt kan modifiseres!

Ved kongebrev 17.mai 1646 påla kong Christian IV prestskapet føring av kirkebøker. Kravet gjaldt registrering av døpte med faddere, og ”huor mange aarligen til sammen wies och dør”. Den som ”forsømmelig findes”, skulle ha forbrutt sitt kall. Likevel synes de færreste prestene i Norge å ha tatt hensyn til dette kongebrevet.

I 1668 bestemte et bispedømmekonvent i Bergen at alle prestene i bispedømmet skulle føre kirkebok, og i Kirkeritualet (1685) og Norske Lov (1687) ble kravet om kirkebokføring for hele prestskapet gjentatt. Alle disse påleggene krevde at det skulle føres et nøyaktig register over kirkelige handlinger, og vi kunne selvsagt ha håpet at alle kirkebokførerne var nøyaktige og nidkjære Herrens og folkets tjenere. Og vi kan ofte la oss imponere over mange presters sirlige innførsler side opp og side ned. Mange kirkebøker har lister over alle som møtte til nattverd, uke for uke. Men vi skal heller ikke ha brukt mange gamle kirkebøker før vi må sette spørsmålsteget ved nøyaktigheten i mange av dem.

I kirkeboken skulle prestskapet registrere de døpte, de trolovede og vigde, de offentlige absolverte og de gravfestede. Under kirkedåpen, ved trolovelsen og vigselen og ved de offentlige skriftemålene hadde presten sin klart definerte plass. Det hadde han ikke i like grad ved gravfestingen. Og like klart er det at den kirkelige seremonien var sekundær i forhold til den demografiske ved fødsel-dåp og død-begravelse/gravfesting/likpreken. Her kunne presten være uvitende om mangt. Det er derfor mange mulige feilkilder om man regner tallet på døpte lik tallet på fødte, eller tallet på gravfestede lik tallet på døde.

Jølster i Sunnfjord som eksempel

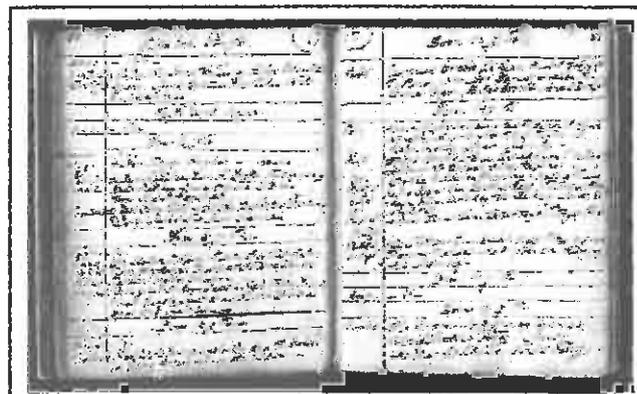
Jeg har selv undersøkt kirkebokføringen i Jølster i Sunnfjord på 1700-tallet. Tallene for både døpte og registrerte dødsfall er mistenkelige lave, og spesielt i enkelte perioder blir tallene så lave at de ikke en gang tilnærmet kan være korrekte.

Når det gjelder manglende føring av døpte kan de kontrolleres ved sammenstilling av informasjon på

familiekort. For Jølsters del røper kirkebøkene på 1750-tallet at bare rundt 65% av de døpte er kommet med i kirkeboken. Vi ser at det har gitt folk problemer. Enkelte møtte på tinget for å få attest for sin alder, som ikke lot seg fastslå på grunnlag av kirkeboken. Tallene på døpte lar seg omregne til fødselsrater, og i Jølster synes det ”normale” å ha vært rundt 35 fødsler per tusen innbygger i året, mens i kirkebøkene bare gir om lag 22 fødsler per tusen i årene 1751 - 1760. Nå peker disse årene seg ut som spesielt dårlige, og stort sett synes prestene i Jølster å ha fått med seg de aller fleste døpte. Et problem for seg er registreringen av de som døde før dåp. Skulle de regnes som døde? Eller skulle de med både som fødte/døpte og døde? Eller skulle de slett ikke registreres? Prestene har vekselvis besvart alle disse spørsmålene ja og nei, og resultatet er ikke ubetydelige feilkilder i tabellene.

Går vi til spørsmålet om registreringen av dødsfall/begravelser i Jølster synes det å h vært langt verre enn for de døpte. Rasmus R. Fischer (ca. 1671-1748) var sokneprest i Jølster fra 1696, og ble sittende i embetet like til sin død i 1748. Det var han som innrettet den første kirkeboken (1696), og bortsett fra en periode på 1720-tallet har han etterlatt seg kirkebøker for hele perioden han var der. Han hadde fra først av et system der han førte inn døpte i alfabetisk rekkefølge etter den døptes navn, og der de vigde ble ført inn alfabetisk etter brudgommens fornavn. Systemet har bygd på et sett av løse lapper, og systemet må ha sviktet rett som det var, for det er åpenbart mange døpte som mangler. Bare noen av bokstavrekkene med gifte brudgommer er bevart, og slett ikke registrerte døde. Det er få innførsler etter 1720. Så begynte han med ny kirkebok høsten 1731, denne gangen kronologisk ført. Denne bok nummer to virker relativt komplett, men har sine særheter, blant annet med en rubrikk for prestens inntekter av de ulike handlingene.

Fischer ble etterfulgt som sokneprest av Ole Hanning (1715-1763), men kirkebokføring var tydelig noe som den nye soknepresten ikke hadde ofret så mye tid på. Han skaffet to nye kirkebøker, en for hvert sokn, og førte dem kronologisk, i den utstrekning han førte noe. Ved å sammenholde de oversiktene over dødsfall vi kan hente fra skifteprotokollene med kirkebokens, ser vi at en tredel (33%) av de døde arvelaterne fra denne perioden mangler i kirkeboken, og det var i hans periode underregistreringen av døpte også var påfallende.

Kirkeboka for Ålhus sogn i Jølster 1749-1780, ført i pennen på 1750-tallet av sogneprest Ole Hanning. Foto: Statsarkivet i Bergen.

Etter Hanning kom Johan Christoffer Kraft (1724-1764), men han døde etter få måneder i kallet, og uten å sette særlig spor etter seg som kirkebokfører.

Christen Heiberg (1725-1785) overtok kallet etter Kraft i 1764. Han ble i bygda i 14 år før han overtok som sokneprest i Strandebarm. Sammenholder vi igjen mot skifteprotokollene finner vi at nesten halvparten av de døde det ble skiftet etter (47%), mangler i kirkeboken.

Søren Fabritius (1732-1788) etterfulgte Heiberg i 1779. Han ble bare i fire år, til han i 1783 ble sokneprest i Heddal. Men han viste seg som en langt mer nidkjær kirkebokfører enn formennene. "Bare" 8% av de døde arvelaterne mangler i hans liste over døde i kirkeboken.

Andreas Doth (1742-1819) satt som sokneprest i Jølster fra 1784 til 1817. De første årene (1784-1800) viser sammenligningen av kirkebok og skifteprotokoll at det i dødsfallslisten i kirkeboken mangler nesten 13% av de døde i skifteprotokollen, mens det i den etterfølgende perioden (1801-1815) bare mangler 2%.

Mine små undersøkelser viser at føringen av dødsfallslistene i kirkeboken varierer i kvalitet fra prest til prest, men hos alle var underregistreringen betydelig. Jølster var et relativt lite kall, og tiltrakk seg nok ikke de sterkeste søkerne, men prestene der på 1700-tallet var neppe så veldig forskjellige fra prestskapet ellers i landet. Undersøkelser andre steder viser da også mange steder lignende tall for underregistrering av dødsfall.

Informasjonssvikt eller slurv?

Hva kunne være grunnen til den mangelfulle registreringen? Var det manglende kunnskap om dødsfallene, eller rett og slett slurv?

For Jølsters del kan vi kanskje komme nærmere svaret ved hjelp av opplysningene i fattigregnskapet. Det var soknepresten som førte dette regnskapet. Utgiftene til likkiste og svøp for døde fattiglemmer var en viktig post i regnskapene. Inntektsregnskapet kan også fortelle om dødsfall, fordi de fleste fattiglemmene døde før de hadde gjennomført årets "legdsirkel", og de av bøndene som slik hadde sluppet utgifter, måtte refundere det de slik hadde spart, til "jevning" mot de andre.

Soknepresten var formann for fattigkommissjonen, og han var regnskapsfører, og har følgelig uten tvil hatt førstehånds kjennskap til dødsfallene blant de fattige. I årene 1771-1778 gir fattigregnskapet for Jølster opplysninger om 14 navngitte døde. Bare en (7%) av disse finner vi igjen i kirkebokens dødsfallsliste! Det var litt bedre i årene 1779-1783, da førte presten inn to av fem (40%), og i årene 1784-1800 registrerte presten 21 døde fattiglemmer i regnskapene, men bare seks (40%) av dem ble tatt med i kirkeboken.

Min konklusjon er at sokneprestene i Jølster må ha hatt kjennskap til en rekke dødsfall de ikke tok bryet med å føre i kirkeboken.

Hva er så årsaken til at de så suverent neglisjerte påbudene om nitid registrering? Min mistanke er at de var mer påpasselige med å føre inn dødsfall som gav dem inntekter, enn dødsfall de ikke tjente penger på. Dette kan synes underlig, siden det var forbudt for prestene på landet

å ta betalt for begravelser! Forbudet skriver seg helt tilbake til 20.mai1592, presten skulle ikke "thage pendinge eller anden skenck och gaffue aff deris Sognefolk for deris begraffuelse, naar enten Mand eller Quinde eller nogen deris Børn eller Folck skulle begraffuis".

Men forbudet gjaldt bare selve begravelsen, ikke likprekenen, som presten kunne forlange både en og to og flere riksdaler for. På 1600-tallet hadde det vært vanlig for alle sosiale lag å be presten om likpreken. Sorenskriver Hans Arentz i Sunnfjord (1731-1792) kommenterte det i sin "Søndfjords Beskrivelse", som han skrev i 1780-årene: "Ligprædikener have i forrige Tid her i Søndjord været saa gængse, at fast ikke et ottedages gammelt barn, kunde jordes, uden tillige derefter at blive gravfæstet formedelst en liden Ligtale af præsten; men nuomstunder... kan Ligprædiken næsten regnes for en Sjeldenhed".

Når likprekenen lenge var et fast element og en god inntektskilde var det rimeligvis dette prestene registrerte, og etter hvert som moten endret seg, fortsatte de å føre likprekenene. Og rett skal være rett, sokneprest Hanning skriver at han registrerer likprekener, ikke dødsfall!

Vi ser at ikke alle prestene tok sine oppgaver like alvorlig. Menighetene klaget ofte over "messefall", og antydte mange ganger at det var prestens alkoholkonsum, og ikke dårlig vær som var den egentlige årsaken. Og kom presten til gudstjenesten så "vel beskjenket" at det var vanskelig for menigheten å høre hva han sa, eller det måtte et par karer til for å støtte ham under prekenen, skulle det godt gjøres om presten kunne føre en skikkelig kirkebok etter gudstjenesten! Vi får høre en god del eksempler av denne typen.

Svindel?

Fra tid til annen kunne prestene også bli lurt. I Bergen ble det grundig sørget over det plutselige dødsfallet til den vel ansatte handelslæreren Andersson. Han var svensk av fødsel og myteomspunnet. Han hadde i løpet av knapt 20 år i Bergen bygd opp en skole som hadde tiltrukket seg storparten av de unge menn med handelsinteresser. Dødsfallet ble behørig kommentert i byens avis. Blant de sørgende var nok kreditorene også, for avdøde hadde hatt sine økonomiske vansker på slutten. Kisten ble ført til kirkegården og satt ned, og soknepresten førte inn dødsfallet.

Men da gravstedet skulle brukes igjen mange år senere fikk man seg en skikkelig overraskelse, for denne kisten hadde inneholdt et lite skrin med ringer, og stein! Det førte til avisskriverier. Her hadde den økonomisk pressede mannen arrangert sin egen stilfulle sorti! Kanskje deltok det også en kamuffert mann som ville bivåne skuespillet før han forlot byen?

Slike eksempler er det neppe mange av, men det viser at man ikke alltid kan stole på innførselene i dødslisten.

Andre ganger hører vi om at forholdet mellom menighet og prest var så anstrengt at menigheten nektet å involvere presten. Sokneprest Svend Scheen i Aurland klaget over at han ikke fikk melding om dødsfallene, men kunne se på kirkegården at det var kommet til mange nye

graver. Der endte konflikten med at menigheten klaget på soknepresten, og soknepresten ble fradømt kallet sitt.

Kirkeritualet 25. juli 1685

Reglene for begravelser i Danmark-Norge ble gitt i kirkeritualet fra 1685. Der ble det slått fast at ingen skulle åpne grav, verken inne i kirken eller på kirkegården, uten først å ha kirkevergens tillatelse.

Presten skulle ha "en Bog ved hver Kirke over alle Døde i Sognet, hvilken Præsten selv skal holde ved lige, at de Dødes Navne ved Aar og Alder, samt Dag og Datum, deri rigtig indføres". Når den avdøde var kommet til graven, skulle kisten straks settes ned, "og siden befatter sig ingen dermed, førend Præsten kommer og kaster 3de Gange Jord derpaa med en Skuffe, sigendes: Af Jord est du...". Så skulle de som hadde båret liket fylle på med jord, "indtil Graven bliver ganske tildekket". Deretter skulle de sørgende gå inn i kirken, dersom det skulle holdes likpreken.

Presten skulle gå på prekestolen og bruke "en beqvem Text af den hellige Skrift, som kan være de Sørgende til Trøst og Husvalse". Etter dette skulle presten "læse den Afdødes Liv og Levnet for Menigheden ... og bare hvis han enten til Kirker, Skoler, Fattige eller andre deslige gudelige Brug noget haver skienket og testamenteret, skal det deri indføres, og tillige for Menigheden forkyndes, Gud til Ære og andre til et got Exempel."

Ritualet fant det påkrevd å påpeke at prestene skulle vokte seg for at likpreken ble til en skamros av den avdøde "efter Hedningenes Sædvane". Men like viktig var det å peke på at de skulle unngå å gå for langt til det motsatte og si "noget usømmelig om ham, andre til Forargelse og de Paarørende til Beskiæmmelse". På den annen side syntes ritualet det var greit om menigheten ble minnet om det negative de allerede visste "andre til Afsky og Advarsel". Ritualet betemmer at en likpreken ikke skulle vare over en time, og dersom det herjet pest eller annen smittsom sykdom, bare inntil en halv time. Fant seremonien sted ute på kirkegården, skulle presten kun gi "en kort Formaning isteden for Liigprædiken".

Lenge var det tillatt - mot god betaling - å la kisten med den døde stå "over Jorden", enten i et eget gravkapell, eller under kirkegulvet. Slik førte til at det kunne lukte ille i kirkene, spesielt på varme dager, og hensynet til smittefaren førte til at man fikk forbud mot slike begravelser i 1805.

Dersom man skulle begrave noen som ikke tilhørte "den rene og rette Bekiendelse", kunne man sette dem ned på kirkegården, men uten jordpåkastelse eller likpreken. Tilsvarende var det forbudt å kaste jord på eller holde likpreken over henrettede eller selvmordere. De kom nok bare unntaksvis i viet jord. Og slik var det også for dem som hadde omkommet i duell, som kirkeritualet satte et absolutt forbud mot å gravlegge på kirkegård.

Reglene i kirkeritualet ble nok praktiser med lempe. På landbygden var det grannene som måtte ta jobben med å åpne grav når behovet meldte seg, og de involverte neppe noen myndighet som skulle godkjenne

eller følge med. Presten var mange steder langt unna, og kisten måtte i jorden lenge før han kunne komme. Da ble det normalt satt ned en stokk på kistelokket, slik at man hadde muligheten for å slippe jorden ned på kistelokket når jordpåkasting skulle finne sted. For å hindre at stokken "grodde fast", måtte den stadig beveges. Det kunne gå lang tid fra begravelsen til selve jordpåkastingen fant sted, ikke bare uker og måneder, men i enkelte tilfeller år. Når presten til sist hadde tid for seremonien, ble stokken trukket opp, og de tre skuffene med jord sluppet ned gjennom hullet.

Dess lengre tid det gikk, dess større må faren ha vært for at presten glemte seremonien og registreringen av dødsfallet. Det var nok i eldre tid bare unntaksvis man førte noe inn i kirkeboken før jordpåkastelsen hadde funnet sted.

I byene var reguleringene langt strengere. Ingen fikk åpne grav uten tillatelse, og det var ofte egne gravere til å utføre arbeidet.

I de eldre kirkebøkene er det nok oftest dato for jordpåkastelsen eller likpreken som er ført inn, men etter hvert som man fikk trykte skjema (1812/1816) ble det klart at det var krav om føring også av dato for dødsfall og begravelse.

Interessant er det at man fra tid til annen finner avvik i registrert dødsdato om man sammenligner kirkeboken med skifterettens dødsfallslist. Det skulle igjen understreke at man arbeider med et materiale der de mulige feilkildene er mange!

Kilder og litteratur:

Jølster kirkebøker A 1-6(1696-1821)
Holger FR. Rørdam: Danske kirkelove
... 1536-1683, bind I-III (København
1883-1889)

Schou: Chronologisk Register over de
Kongelige Forordninger 1670-1699,
(København 1795).

Alhus Kirke i Jølster.

Oluf Eriksens livshistorie

Av Rolf Anker Nilsen

Oluf Eriksens livshistorie fortalt til Varden av han selv på sin 80 årsdag 18. april 1929.

Jeg er født på gården Grorød i Bever sogn, Uddevalla. Min far var, hvad man her kaller lensmannsbetjent, en stilling han hadde i 40 år. Jeg ble født 18. april 1849, ble døpt i Uddevalla kirke ved navn Olof. Mor ville jeg skulle hete Erik, som far, men det protesterte far imot, for da vilde dem komme til å kalle ham gamle-Erik. Min far døde i 1860. I 1863 blev jeg konfirmert. Jeg ser så godt min fars grav og kirken hvor jeg blev konfirmert for presten og med bøn og tårer knelet ned ved det gamle alters fot og lovet troskap mot min Gud og mot hans ord og bud og aldrig glemme dette bort, når jeg kom i verden ut.

Da min far giftet seg bygslet han en liten eiendom på sin og mors levetid, og der bygget han sitt hus. Vi kunne føde tre kuer. Her var jeg og mor. Jeg arbeidet på Katrinedals papirbruk i flere år, men ved 19-årsalderen ble stuen hvor mor og jeg bodde for trang. Jeg trodde at livet var bare en lek. Men heri bedrog jeg mig selv. Jeg hadde en venn og kamerat, han var nordmann, het Ulstad og var hjemme ved Trondhjem. Han var forlovet, men kjæresten døde og det sørget han meget over. Og så bestemte han sig for å reise hjem. Og han overtalte mig til å bli med; for i Norge var godt å være. Jeg var straks villig til bli med. Min mors bønner og tårer kunde intet utrette. Jeg ville ut og bese mig litt. Dagen for avreise ble bestemt og vi drog avsted på apostlenes heste. Etter 4 dagers mars kom vi til den norske grense. Her stod en høi stolpe med to armer, den ene pekte mot øst og der stod kongeriket Sverige; den annen arm pekte mot vest og der stod kongeriket Norge. Her var en storgård og der var auksjon; der var mat og drikke å få kjøpt der og vi gikk inn.

Her satt flere lag av nordmenn og svensker og spilte kort. Svenskene bannet på sin vis med de atten tusan; de norske bad den slemme skulde skjære og slipe sig, hvilket som var penest vet jeg ikke. Men for mig var det frastøtende, for i mitt hjem blev der aldrig bannet og jeg har aldrig vært plaget av denne stygge skikk.

Vi fortsatte vår vandring og snart var vi nede på Iddesletten, fikk se de gamle voller og tenkte på alle de kamper som hadde stått der. Snart var vi nede i det gamle Fredrikshald med mange gjenvordigheter. Vi fikk losji på østsiden av festningen Fredrikssten. Her bodde en gammel mann, han var 80 år, men både ånds- og legemlig frisk, og han fortalte så mange begivenheter. Det var en fornøielse å høre ham fortelle alt som var hendt der i hans tid. Om morgenen tok vi farvel med vår gode vert og satte kursen mot Fredrikstad, hørende og spørrende efter arbeide; men ingen hadde bruk for oss. Det gull og rikdom som Ulstad hadde snakket om var nok ikke så lett å finne. Vi kom så frem til Fredrikstad og beundret de høie murer og volder som beskyttet byen. Her fikk Ulstad arbeide og nu måtte jeg fortsette min pilegrimsvandring alene. Og nu begynte angerens tårer å flyte. Jeg angret at jeg hadde reist, for nu forstod jeg at det var ikke det spor bedre her enn hjemme. Det ble kveld og natt. Jeg gikk inn på en gård og bad om

losji for natten; men fikk til svar at dem gav ikke svensker hus, og jeg måtte ut på den kolde landevei igjen. Ved neste gård gikk jeg inn og gjentok min bøn og fortalte det svar jeg hadde fått på den anden gård. Konen så lit på mig, men så sa hun, sett dig du gutten min, du skal få både hus og mat. Dette var en hel opløftelse, for nu forstod jeg at her var både kristelige og ukristelige mennesker her såvel som alle steder i verden. Og jeg hadde aldrig visst at der var noget najonalt hat mellom det norske og svenske folk, noget som aldri var hjemme.

Om morgenen skulde jeg betale for mat og losji, men de vilde ingen betaling ha; men tok mig i hånd og ønsket mig lykke og alt godt. Nu gikk reisen til Moss. Her lå "Svalen" ved bryggen ferdig til å gå til Horten og jeg blev med og blev i Horten natten over. Så drog jeg gjennom Jarlsbergbygdene; men få noget å bestille var ikke tale om. Det blev kveld, det regnet og blev mørkt da jeg kom til Bommestad bro over Lågen. Her kom en mann kjørende i rykende trav. Jeg tok mot til mig og spurte om han skulde leie dreng. "Skal ha tjenestegutt, mener du" Ja; kan hende det heter så på norsk svarte jeg. "Ja" sa han. "sett dig bak så kan du bli med hjem. Kan hende vi kan bli forlikt". Jeg gjorde som han bad mig og så bar det avsted mellom bakker og berg op med Lågen, jeg så bare himmelhøie fjell og skog hist og her. Da det var langt begynte jeg så smått å tenke: dette bærer visst til Sibirien. Rett som det var så jeg vann; men mannen kjørte like fort. Nå kjører han like i vannet tenkte jeg, men så tverstanste hesten og mannen gav ut et fryktelig rop, dette gjentok han flere ganger, sa det gav gjenlyd fra fjell til fjell over hele Hedrum. Efter lang venten kom en pike roende med en stor ferje, da Lågen var stri og full av is og tømmer var det ingen lett sak å komme over. Da vi kom over kjørte vi et stykke til og så var vi fremme. En søvniig gutt kom ut barbent og tok i mot hesten. Vi gikk inn. Her kom jeg inn i de lune koselige noske bondestuer. Det spraket og brant i ovnen og mannens mor sat og rakte skråtobak, så hele værelset stod i tåke.

Vi fikk god mat, smør, flatbrød og mannen kom også med en flaske av fineste sort kognac nr. 2 og det blev en dram; og så måtte jeg synge svenske kjærlighetsviser. Dette hjalp visst endel til at jeg fikk så god lønn, for efter sangen og drammen skulde vi akkordere om lønnen, og vi ble snart forlikt. Jeg skulle ha syv daler i penger og fulle klær, som besto i en vadmeldress, en av sommertøi, en lerretsskjorte, en strieskjorte, underbenklær, strømper, votter, et par helstøvler og et par sko. Jeg sov godt den natt. Om morgenen var det å begynne. Gården var uheldig stillet, den hadde ikke vann uten at man måtte kjøre det fra Lågen. Nu viste det seg at det blev mange vanskeligheter både med språk og arbeide. Det første var å kjøre vann. Jeg skulle ta ut den ørevesle hesten. Ørevesle var et ord jeg aldrig hadde hørt før. Jeg så på ørene til begge to, men de hadde like ører. Jeg måtte inn for å få ny forklaring, og da fikk jeg det svar: Er du slik en tosk. Ser du ikke den lille hesten ved døren. Ja den lille, det visste jeg hvad var. Og det blev en mangfoldighet av samme slags. Men det ble snart bedre. Jeg lærte snart både språk og arbeide. Om

søndags eftermiddagen samledes ungdommen ute på tunet. De lekte tyven; men ingen turde ta mig for jeg var svenske. Men dette ble også snart bedre. Det ble snart slik at dem ingen morro fikk hvis ikke jeg blev med. Det viste sig snart at det ikke var så sterkt nasjonalhat hos de norske piker som det så ut til.

Så ble det å ta fatt på våronna og da den var ferdig gjorde vi ferdig laksefisket. Der lå jeg og mannen til slåttan begynte. Så kom høsten og vinteren, og da blev det til skogen, hugge og kjøre tømmer hele vinteren. Om våren flyttet jeg til Løve; en halv mil lenger ut. Men jeg lengtet så tilbake, og måtte ta en tur til Melø. Der var kommet to unge piker fra Lardal. Nu blev lengselen enda værre, for den yngste og jeg ble snart gode venner og om en tid blev vi forlovet. Det kom mange advarende røster, som spådde henne at han gjør snart svenske av sig og reiser fra dig; men kjærligheten overskyter alt. Hun vilde ikke høre på det. Og den 15. oktober 1871 stod vi foran Styrvolds alter og knyttet kjærlighetens bånd. Gamle presten Moglestad vidde oss. Av hans tale husker jeg ennu meget, bl.a. sa han: Fornøielse i hjemmet forårsaker ingen fristelser; men fornøielser utenfor hjemmet er farlig, for det har forstyrret så mangt et hjem og ødelagt mange mennesker.

Min hustru var datter av møller Amund Johansen og møllen stod i fossen der Skien tenker å bygge sin kraftstasjon, Kjerrafossen i Lardal.

Den vinteren var Kirstine hjemme og spant og vevde til sengeklær og meget annet til oss. Jeg var på Løve og arbeidet i skogen. Om kveldene stod jeg og gjorde seng, bord og stoler til oss. Våren 1872 flyttet vi til gården Yttersø ved Larvik, en stor gård som tilhørte Treschow. Her var 14 hester og 120 kuer. Her blev jeg stallmann. Lønnen var en og en halv mark dagen, med hus og ved, og rett til å sette en halv tønne poteter. Kirstine blev snart med i fjøset og melket. Det blev 15 kuer til hver melker og betalt med 12 skilling dagen.

Det annet år blev jeg melkekjører, denne stillingen hadde jeg i 12 år. Det var omkring 800 liter melk om dagen, og alt blev bragt om i byen til faste kunder, og dertil solgte jeg meget fra vognen kontant.

De faste kunder betalte for måneden. Her ble et nokså stort regnskap å føre og mange penger å inkassere. Det var mange blanke sølvdalere å få, mange fler enn det nu er halvkroner.

Da det var et anstrengende arbeide fra kl. 6 om morgenen til 10 aften ble vi trøtte av det. Og tok så en gård, Svartangen i Kvelle 1884, Da disse to gårdene ble lagt sammen blev vi flyttet til Aaklungan i Eidanger den 14/4-1888. Der var vi til 1894, da forpaktet vi gården Raskenlund i Eidanger. Da den ble solgt i 1897, flyttet vi til Skien og leiet hus og fjøs på Brekkejordet, leiet løkkerne fra Beck til Bloms Minde og hadde der 8 kuer og kjørte melk om til faste kunder. Jeg var også på samme tid nattvakt på Lundetangens bryggeri. I 1904 forpaktet vi

gården Slåtnes ved Langesund av herværende Jacob Tangen og apoteker Hegge. Den hadde vi til den blev solgt 1910. Så flyttet vi tilbake til Skien. Kjøpte gården nr. 31 i Lundegaten. Kjøpte så kuer og bragte melken rundt om til faste kunder. Dette drev vi med til 1916, da krigen gjorde denne drift umulig, da det ikke ble fo'r å få kjøpt.

Vi solgte da først besetningen og siden gården og kjøpte så gården 56, Aallsgate, hvor jeg fremdeles bor. Og så arbeidet jeg hos min datter, enke efter bakermester Anton Nilsen.

Vi har 9 barn; som alle lever, 5 gutter og 4 piker. 15. oktober 1921 hadde vi gullbryllup. 29. mars 1924 døde min snilde flinke hustru og ligger nu begravet på Johannes kirkegård i Skien, hvor der også er plass ved hennes side innenfor det lille hvite gjerde.

18. april 1929 fyller jeg 80 år.

Oluf Eriksen

Oluf Eriksen, kona Kirstine samt barna Albert og Alma.

Møte mellom Holla Historielag og Grenland Ættehistorielag

Av Redaktøren

Holla historielag har i lengre tid hatt en interesse for et nærmere samarbeid med Grenland Ættehistorielag. Av den årsak var fire av våre styremedlemmer der oppe 4. februar i år for å presentere oss selv, det vi jobber med, vårt rikholde arkiv samt filmingsarbeidet vårt.

Thor W. Gundersen og Per Stian Kjendal holdt en redegjørelse som varte ca 30 minutter. Vi hadde tatt med endel av det vi har i arkivet. Per Stian og Thor hadde også laget endel kopier som ble sendt rundt.

Deretter ble det tid til spørsmål. I den forbindelse deltok også undertegnede og Tore Granly. Det viste seg at mange av spørsmålene dreide seg om bevaring av kilder, og også kilderegistrering. Det ble en meget interessant lørdags formiddag. Vi har i Grenland Ættehistorielag bestemt oss for å fortsette dialogen med Holla historielag. Neste korsvei blir på vårt årsmøte den 28. mars når vi skal ha Ole Bjørn Darrud og Nils Buvverud som foredragsholdere.

Over: Vår leder, Per Stian B. Kjendal og Holla historielags leder, Tormod Halvorsen.

Under: Det var fullt i historielagets lokaler.

Digitaliseringsprosjektet av kirke- og klokkebøker

Av Redaktøren

Digitalarkivet har startet et kjempeprosjekt som skal ende opp i at alle kirke- og klokkebøker blir skannet inn og gjort tilgjengelig på internett. Med dette steget vil nok slektsforskningen som hobby få en stor skare med nye tilhengere. Når kildene blir så tilgjengelige, og du får dem gratis og samlet for hele landet på et sted, vil mange mennesker som til nå har syntet det har vært tungvint å oppsøke arkivene nå begynne på denne fasinerende hobbyen.

For Telemarks del er masse nå gjort tilgjengelig. Ved en sjekk da Ætt og Annet ble sendt i trykken ca 1. mars 2006 lå det fra Telemarks del inne 115 bøker. Den eldste er Solums Ministerialsbok ført 1761-1814.

For hele landet er på samme tid 1327 bøker tilgjengelig. Ca 11 000 bøker skal filmes innen utgangen av 2008.

Digitalarkivet skriver selv om skanningsprosjektet:

Skanningen og indekseringen vil følge våre mikrofilmserier. Det medfører at materialet vil bli lagt ut noenlunde jevnt fordelt geografisk. De yngste kirkebøkene vil komme først og de eldre til slutt, med noen unntak.

Videre skriver de:

Av personvern hensyn kan ikke alle kirkebokslistene legges ut på nettet helt frem til vår tid. Med utgangspunkt i lovverket er det fastsatt følgende grenser for de "nyere" listetyperne:

- Født og døpte 1930
- Konfirmerte 1935
- Viede, trolovede og lysninger 2004
- Døde, begravde og dødfødte 1925
- Døde og begravde uten utfylt dødsårsak 2004
- Inn- og utflyttede 2004
- Inn- og utmeldte av statskirken 1945
- Lister angående dissenterne 1945

Konfirmasjonsdag den 11 oktober 1925			
Nr	Konfirmantens fulde navn (søst. etternavn)	År født døpt (søst. måned og dag)	Fødested oggn eller by og postlandet (søst. postnr)
1	Søren Lars Rønning Sandnes	10/11 2/10	Holla
2	Ragna Frøyen	7/11 20/11	Holla
3	Arne R. Rønning Sandnes	7/11 20/10	Selva
4	Erling Rønning Sandnes	15/11 28/11	Holla
5	Arne Rønning Sandnes	23/11 2/11	Holla
Pålit			
1	Anders Rønning Sandnes	7/11 5/11	Holla
2	Arne Rønning Sandnes	9/11 25/11	Holla
3	Peter Rønning Sandnes	15/11 28/11	Holla
4	Arne Rønning Sandnes	15/11 28/11	Holla

Glomdalsmuseet trenger hjelp!

Av Redaktøren

Grenland Ættehistorielag har fått et brev fra en av de ansatte ved Glomdalsmuseet på Elverum hvor de nå er i slutfasen for utstillingen Latjo Drom, Den Gode Vei. Hun spør slekts- og historielagene om hjelp, og kanskje er det noen her ute som kan hjelpe henne? Kontakt henne direkte! Redaktøren

En ny, stor utstilling med navnet Latjo Drom skal denne våren åpne på Glomdalsmuseet på Elverum. Dette vil bli ei fast utstilling som tar for seg taternes/romanifolkets kultur og historie.

I den forbindelse arbeider jeg med å lage en landsdekkende oversikt over:

- Leirplasser, teltbakker, holmer, viker, naust og andre steder i landskapet både på innlandet og langs kysten der romaniifolket/taterne slo seg ned.
- Noen av disse stedene har fått navn etter romaniifolket/taterne.
- Overnattingssteder og hus der romaniifolket/taterne fikk husly for kortere eller lengre tid.
- Slekters reiseveier. Forskjellige slekter hadde sine reiseruter i ulike deler av landet. Vi ønsker at så mange som mulig av disse skal avmerkes på kart. Tidsrom må her være med, endringer avtegnes, forskjell på sommer og vinterveier.
- Fredete hus. Oversikt over det som finnes av fredete hus som har hatt forbindelse med dette folket.
- God historiære, bilder etc. som kan knyttes opp til steder, reiseveier, fredete steder, stedsnavn etc.

På grunn av den reisende tilpasningen og at bare et fåtall av romanifolket/taterne var bofaste fram til 1950-60-tallet er det relativt få materielle kulturminner etter dem. Det finnes heller ikke noen bygningsstyper eller andre anlegg som er spesielle for denne gruppa.

Derimot er en rekke immaterielle kulturminner knyttet til de stedene der de pleide å slå seg ned. Pga at de ikke var bofaste er det lite skrevet om dem i bygdebøker og på tross av at de var viktige innslag i mange bygder med sine håndverksmessige kunnskaper. Mange hadde et forhold til romanifolket/taterne på godt og vondt.

Spørsmålet mitt da er om dere har mulighet til å hjelpe meg å framskaffe informasjon om disse temaene fra deres område? Eller har dere noen tips om hvor jeg kan lete? Noen jeg kan ta kontakt med? Det er meningen at denne informasjonen skal inn på digitale kart som skal være en del av utstillinga, ...Og tida fram mot åpning begynner å bli knapp... Derfor hadde jeg satt enormt stor pris på hjelp! Uansett er dette også av stor lokalhistorisk betydning, og et område som det hittil ikke er skrevet mye om.

Lurer dere på noe er det bare å sende en mail/ringe meg!

Med vennlig hilsen

Anja Øren, Tlf: 97 12 11 34/anjahei@hotmail.com

Er du i slekt med Ivella?

Av Astrid Mathisen

Helt fra barnsben av har jeg hørt om Ivella. Jeg vokste opp i et svært gammelt hus. I tredje etasje var det et åpent loft med 5 – 6 senger, hvor vi sov om sommeren.

Den ene sengen var "Ivellas seng".

Da jeg spurte hvem hun var, ble det fortalt meg at hun en gang hadde vært i tjeneste hos Løvenskiold, og at hun på sine gamle dager hadde havnet på Stabbestad gamlehjem (der nå omsorgsboligene ligger). Der fant hun seg ikke til rette, men fikk bo hos mine oldeforeldre på Sandvika (ikke langt fra gamlehjemmet) til hun døde.

I en oversikt over døde gravlagt på Støle kirkegård finnes Ivella Johnsen, Sandvik, født 1831 og død 22.01.1915.

Fikk vite fra Kragerø bibliotek at det var funnet opplysninger om Ivella. Tror det gjaldt en dåp. Der stod det at Ivella var født i Gjerpen i 1835 og hadde en søster (?) som het Henriette Føre.

I folketellinga fra 1865 finner jeg at:

Ivella Føre var gift 1. gang med Hans Knudsen født i Solum, bodde på Nænset i Solum.

Da var Ivella 33 år og Hans 35 år.

Ivella hadde før ekteskapet Idda Martinsdatter, født i Gjerpen.

Med Hans hadde hun:

Knud Hansen	6 år
Johanne Hansdatter	4 år
Caroline Hansdatter	1 år

Fra Kragerø bibliotek fikk jeg også opplyst at

Ivella ble gift 2. gang med ungar Andreas Oskar Johnsen født 1845 i Solum. Hun var da enke og hadde barna:

Knut Severin Hansen f. 1859 i Solum og Johanne f. 1862 i Solum. (Er Caroline, som må være født 1864, da død ?)

Med Andreas Oskar fikk hun Inga Marie Andersdatter, født 13.05.1869. Hun ble døpt i Solum av presten Wettergren.

De bosatte seg siden i Tallakshavn i Kragerø (daværende Sannidal kommune?), der Andreas Oskar var tomtearbeider.

Den eneste jeg fant i folketellinga av 1865 i Solum var en Andreas Jonsen, 17 år, "en av 5 sønner til Elisabeth Henriksdatter som er selveier og driver gården selv."

Mor, sønner og en tjenestepike var alle født i Solum, og bodde i Sandbukten i Solum.

I 1865 hjelper sønnene moren med gårdsbruket.

Men i 1865 burde Andreas Oskar vært 20 år, ikke 17. Men det er også oppført forskjellige fødselsår på Ivella ....

Tror ikke jeg er i slekt med Ivella, men kanskje noen i Ættehistorielaget er det ?

Men Ivella døde i mitt barndomshjem, 22 år før jeg ble født.

De som falt den 24. juli 1943 på Herøya

Av Per Stian B. Kjendal

Sist høst hadde Telemarksavisa et stykke der jeg etterlyste navnene på alle de falne ved bombinga av Herøya den 24. juli 1943. Hydro har bare markert sine egne ansatte på minnetavlen som ble satt opp etter krigen.

Hydro svarte med at det ville bli for vanskelig å finne disse navnene. Men en slektsgransker gir seg ikke så lett. Så derfor preseterer vi denne gangen en liste over falne. Den inneholder alle norske falne og de fleste andre. Det har bare vært de tyske som har vært litt vanskelig å finne ut av. Men jeg synes resultatet er godt nok for å legge fram nå, slik at vi på en fin måte kan imøtegå Hydros påstand om at dette ville bli for vanskelig å finne ut av.

Klokken 12.40 den 24. juli 1943 gikk flyalarmen i Porsgrunn. Amerikanske bombefly kom for å bombe de nesten ferdig fabrikkene på Herøya. Dette var en ny aluminiumsfabrikk og en magnesiumsfabrikk. Aluminiumsfabrikken ble så ødelagt at det ikke var noe å redde, mens magnesiumsfabrikken ble fullført, og det var denne som ble startet opp etterkrigen og senere overført til Hydro.

Det var A/S Nordisk Lettmetall som sto for byggingen av disse fabrikkene. Dette var et tyskstyrt selskap. Etter krigen ble dette overtatt av staten og Hydro med 50 % hver. Senere ble det overført til Hydro som Hydros magnesiumsdivisjon.

Angrepet varte fra 13.20 til 14.15. Det var 120 fly fra United States 8. Air Force som slapp 1.500 bomber, totalvekt var 300 tonn over fabrikkområdet på Herøya. Det var 1.100 mennesker på fabrikkområdet da angrepet fant sted.

Klokken 15.19 ble signalet "Faren over" blåst. Hvor mange som døde er litt usikkert. Noen kilder sier 55 personer, og noen sier 57 personer. Jeg har her funnet fram til 52 personer som døde og har funnet navn på 49 av dem. Av disse var 18 Hydro ansatte, 20 i Nordisk Lettmetall pluss 14 andre personer (1 norsk sivil jente, 3 tyske SS-vaktmenn, 4 tyske sivile funksjonærer, 4 danske og 2 franske arbeidere.

Her er listen over falne den skjebnesvangre dagen på Herøya:

Norske falne: Hydros ansatte:

1. Andersen, Johan Kristian
Lagerekspeditor, Herøya, Eidanger, Født 22/4 1890 i Oddernes, sønn av John Andersen Bispegren, Øvrebø, og Kristine f. Torgersen, Mandal. Gift 1931 i Porsgrunn med Margit Pettersen, født 1899 i Eidanger. 3 barn. Middelskole og handelskole. Var laborant og etter krigens utbrudd lagerekspitør ved Norsk Hydro, Herøya. Gravlagt på Eidanger kirkegård.

2. Brun, Alf
Tekniker, Født 13/11 1901 i Eidanger, sønn av Johan Brun og Anna f. Halvorsen, Langesund. Skiensfjordens tekniske fagskole. Arbeidet på Norsk Hydros anlegg på Herøya. Gravlagt i Porsgrunn.

3. Hald, Niels Christian
Tekniker, Porsgrunn. Født 22/3 1920 i Haugesund, sønn av Niels Christian Hald, Oslo og Elisabeth Johanne f. Hatteberg, Kvinnherad, Realskole, teknisk fagskole. Var ansatt ved en salpeterfabrikk som mekaniker og lokomotivfører.

4. Hammerstad, Olav Kjell
Rørlegger, Eidanger. Født 27/5 1911 i Notodden, sønn av Bernt Mauritz Olsen, Østre Toten og Kirstin, Omlid. Gift 1936 med Anlaug Karlsen, f. 1915 i Notodden. Middelskole. Arbeidet som rørlegger på Herøya. Gravlagt på Notodden kirkegård.

5. Hartvedt, Otto
Snekker, Skien. Født 27/4 1902 i Haus, sønn av Ole Hartvedt, Haus og Oline Halvorsdatter f. Lårstad. Gift 1923 i Skien med Arnthine Pauline Paulsen, f. 1901 i Skien. 4 barn. Var sanitetsmann i Gjerpen krets av Norges Røde Kors. Gravlagt på Gjensø kirkegård.

6. Jensen, John Karsten
Kontorist, Gjerpen. Født 28/4 1920 i Gjerpen, sønn av Josef Jensen, Skien og Dagheim f. Sørensen, Hjartdal. Gravlagt i Gjerpen.

7. Larsen, Hans Kristian
Lagermann, Skien. Født 29/3 1921 i Skien, sønn av Otto Larsen, Skien og Lovise f. Thorstensen, Gjerpen. Var tvangsutskrevet til arbeidsinnsats i 1941 og arbeidet senere på Norsk Hydros anlegg på Herøya. Gravlagt i Skien.

8. Lauritsen, Alfred
Livsforsikringsinspektør, Nedre Eiker. Født 21/5 1896 i Ribe, sønn av Laurits Lauritsen og Kristina. Gift 1918 i Larvik med Olga Kathinka Andersen, f. 1898 i Larvik. 3 barn. Landbruksutdannelse. Var reiseinspektør i forskjellige selskaper, men begynte som vaktmann ved Salpeterfabrikkene på Herøya 28/10 1942. Ble så sterkt skadet under bombardementet av Herøya at han døde dagen etter på Betanien Hospital i Skien.

9. Løberg, Johan

Papirarbeider, Skien. Født 12/8 1881 i Skien, sønn av John Pedersen Løberg, Gjerpen og Olava f. Torgersen, Gjerpen. Gift 1919 i Skien med Kristiane Frederikke Margrethe, f. 1881 i Skien. 1 barn. Gravlagt i Skien.

10. Muggerud, Thoralf Hem

Reperatør og Rørlegger, Skien. Født 23/11 1913 i Skien, sønn av Christoffer Muggerud og Ester f. Tharaldsen. Gift 1939 i Skien med Ruth Ellinor Pedersen, f. 1915. 1 barn. Forskole for jern og metall. Gravlagt i Skien.

11. Myhra, Ottar Hauff

Ingeniør, Porsgrunn. Født 4/11 1898, sønn av Kristoffer Myhra og Caspara f. Hauff. Gift 1936 i Porsgrunn med Hanna Gundersen f. 1909. Middelskole, fagskole og høyskole i Tyskland. Gravlagt i østre Porsgrunn.

12. Nielsen, Hugo Daniel

Rørlegger, Brevik. Født 26/7 1904 i Aalborg, Danmark. Sønn av Frederik Daniel Nielsen og Betzy Mathilde f. Berntsen. Gift 1942 med sanitetssøster Gerda Hansen Hegland. Kom til Norge 1918, var noen år ved et mekanisk anlegg i Brevik, og begynte senere som rørlegger ved Hydros anlegg på Herøya. Hadde avtjent verneplikten i Garden, og var med under kampene i 1940, først som vakt i Brevik, senere ved Ulefoss og på Herøya.

13. Olsen, Klaus

Rørlegger, Porsgrunn. Født 4/8 1907 i Sannidal, sønn av Ole Isaksen, Drangedal og Anna Helene f. Knutsen, Sannidal. Gift 1935 i Porsgrunn med Solveig, f. 1908 i Solum. 2 barn.

14. Skjeldsøy, Olav

Transportarbeider, Gjerpen. Født 28/11 1919 i Gjerpen, sønn av Tollef Skjeldsøy, Gjerstad og Sofie f. Kristensen, Søndeled. Arbeidet før krigen som jord- og sagbruksarbeider. Gravlagt i Gjerpen.

15. Thorstensen, Leif Hegna

Tekniker, Porsgrunn. Født 24/9 1915 i Solum, sønn av Karl Johan Thorsensen, Solum og Anna f. Hansen, Gjerpen. Teknisk fagskole. Var med i Milorg.

16. Weungen, Sangfred

Vognvisitør, Eidanger. Født 28/9 1914 i Notodden, sønn av Olav Weungen og Aslaug f. Aasen. Gift 1938 med Gudrun Randine Gundersen, f. 1910 i Gjerpen. 1 barn. Gravlagt i Porsgrunn.

17. Wiig, Kristian

Marinekaptein, Bærum. Født 20/1 1897 i Sandar, sønn av Johannes Augustin Wiig, Skjeberg og Anna Othilie f. Skredsvig, Modum. Gift 1934 i Hamburg med Wilfrid Skredsvig, f. 1903 i Oslo. Realskole, sjøkrigsskole. Var skipsfører i handelsflåten, men ble i 1939 kalt hjem som vernepliktig kaptein i marinen for å gjøre tjeneste som instruksjonsoffiser. Var på "Tordenskjold" som lå i Horten 9. april 1940. Ble med i Milorg, og fikk stilling ved Eidanger Salpeterfabrikker for å slippe unna registrering av arbeidskraft. Gravlagt ved Borgestad kapell. Broren Lars omkom samtidig.

18. Wiig, Lars

Transportarbeider, Gjerpen. Født 15/4 1916 i Gjerpen, sønn av Johannes Augustin Wiig, Skjeberg og Anna Othilie f. Skredsvig, Modum. Gift 1943 i Gjerpen med Anne Marie Hansen, f. 1918 i Gjerpen. Middelskole og handelsskole. Var med i kampene 1940 fra Hønefoss til Gudbrandsdalen og ble forfremmet til sersjant. Var ansatt ved transportavdelingen på Herøya. Gravlagt ved Borgestad kapell. Broren Kristian omkom samtidig.

*Norske falne: Nordisk Lettmetalls ansatte:***19. Bjerkeseth, Ragnar**

Kontorist, Porsgrunn, Født 14/8 1915 i Solum, sønn av Amund Knutsen, Porsgrunn og Gunda Otilie f. Jørgensen, Porsgrunn. Gift 1942 i Porsgrunn med Tone, født 1918 på Notodden. 1 barn. Styrmannseksamen, skipperseksamen. Var før krigen sjømann, under krigen kontorist på A/S Lettmetall, Herøya. Gravlagt i Østre Porsgrunn.

20. Brændemo, Hjalmar

Transportarbeider, Porsgrunn, Født 27/1 1924 i Notodden, sønn av Østen Brændemo, Gransherad og Marie Jensine f. Pedersen, Solum. Var før krigen sjømann. Gravlagt i Porsgrunn.

21. Caspersen, Karl Anton

Murer, Nes i Romerike. Født 12/4 1889 i Nes, Romerike, sønn av Caspar Laurits Hansen, Nes og Karen Oline Andersdatter, Nes. Gift i Nes 1916 med Anna Mathilde Guneriusen, født 1896 Nes. 4 barn. Arbeidet som bygningsarbeider på Herøya. Gravlagt i Nes.

22. Dahl, Harald Johannes

Skotfoss, Solum. Født 7/3 1905 i Bamble, sønn av Alfred Dahl, Knardalstrand pr. Brevik og Elise f. Feseth, Bamble. Gift 1939 med Eva Moen, født 1913. 1 barn. Gravlagt på Skotfoss.

23. Hansen, Thorleif Bech
Porsgrunn. Født 8/4 1926 i Porsgrunn, sønn av Harald Hansen, Porsgrunn og Elisabeth f. Pettersen, Gjerpen. Drev med transportkjøring på Herøya. Omkom i et tilfluktsrom. Gravlagt i Vestre Porsgrunn.

24. Hanssen, Hans
Transportarbeider, Solum. Født 13/12 1908 i Solum, sønn av Knut Hanssen, Nissedal og Torbjørg f. Løvdal, Nissedal. Var før krigen fabrikkarbeider, senere transportarbeider. Utdannet som musiker. Omkom i tilfluktsrom. Gravlagt på Pollen kirkegård, Skotfoss.

25. Haugen, John
Lensmannsfullmektig, fenrik, Bø i Telemark. Født 22/3 1908 i Heddal, sønn av Olav J. Haugen, Heddal og Ragnhild A. F. Brekkun, Hjørtedal. Gift 1941 i Bø med Bergit, f. 1920. 2 barn.
Fortsettelsesskole, befalsskole. Var med i krigen 1940 i Østfold og ble internert i Sverige. Gikk fra sin stilling som lensmannsbetjent da en NS-lensmann overtok ledelsen, og var arrestert i 8 dager. Organiserte hjemmefronten i Bø 1941 og var leder av den. Gravlagt i Bø i Telemark.

26. Jansen, Øivind
Elektrisk montør, Oslo. Født 1/1 1905 i Oslo, sønn av Olaf Jansen, Oslo og Emma f. Henriksen, Eidsberg. Gift 1936 på Bekkelaget med Jenny Hansen, f. 1902 i Nannestad. 1 barn. Var midlertidig på Herøya. Gravlagt i Oslo.

27. Kjus, Karl Johan
Bygningsarbeider, Oslo. Født 8/3 1900 i Skedsmo, sønn av Ole Johan Kjus, Skedsmo og Anna f. Hønsen, Gjerdrum. Gift 1937 med Ruth Margrethe Lier, f. 1909 i Høland. 2 barn. Var bygningsarbeider på Herøya under krigen. Gravlagt i Oslo.

28. Langseth, Ragnvald
Montør, Oslo. Født 10/8 1896 i Nesna, sønn av Deodor Langseth og Augusta, Nesna. Gift 1927 i Oslo med Dagmar Berg, f. 1907 i Oslo. 1 barn. Gravlagt på Østre gravlund, Oslo.

29. Nilsen, Olaf Bjarne
Transportformann, Solum. Født 10/7 1904 på Skotfoss, sønn av August Nilsen og Karine f. Torgriksen. Gift 1935 på Skotfoss med Anna Marie Kjær, f. 1903. Omkom i et tilfluktsrom da Herøya ble bombet. Gravlagt på Skotfoss.

30. Nilsen, Nils Ingvart Olaus
Motormann, Lørenskog. Født 31/5 1889 i Målselv, sønn av Peder Olai Nilsen og Oline f. Olsen. Gift 1924 i Oslo med Anna Sofie Olsen, f.1889 i Eidsberg. 4 barn. Arbeidet ved Nordisk lettmetall.

31. Olsen, Birger Andreas
Krankjører, Gjerpen. Født 19/11 1906 i Gjerpen, sønn av Ole Olsen, Røldal og Lovise f. Andersen, Holla. Gift i 1930 i Gjerpen med Lilly Gundersen, f.1909 i Gjerpen. 1 barn.

32. Pedersen, Olav Høst
Elektriker, Porsgrunn. Født 12/4 1912 i Horten, sønn av August Pedersen og Ingerta f. Sande. Var med i kampene i Norge 1940 som soldat i 3.telegrafkompani. Gravlagt i Horten.

33. Pedersen, Thorvald Martin
Styrmann, Porsgrunn. Født 16/8 1891 i Dypvåg, sønn av Kort Olaus Pedersen, Dypvåg og Thomine f. Tallaksen, Dypvåg. Gift 1921 i Porsgrunn med Anne Kristine Lorentzen, f.1883 i Porsgrunn.
Styrmannskole. Var til sjøs under hele forrige verdenskrig. Var fra 1937 ansatt ved Norsk Hydro.

34. Skredsholdt, Carsten Anker
Garveri- og anleggsarbeider, Skien. Født 24/10 1912 i Skien, sønn av Peder Andreas Skredsholdt, Skien og Jørgine Kristiane f. Isaksen, Sannidal. Gravlagt i Skien.

35. Thommessen, Thorleif
Maler, Solum. Født 4/6 1911 i Solum, sønn av Tellef Thommessen, Skåtøy og Anna f. Engmann, Mo i Telemark. Gift 1932 i Skien med Astrid Johansen, f. 1910. 1 barn. Gravlagt ved Skotfoss kirke.

36. Thorsen, Anders Augustin
Transportarbeider, Solum. Født 26/5 1895 i Solum, sønn av Halvor Thorsen, Solum og Andrea f. Clausen, Solum. Gift 1914 med Johanne Emilie Lunde, f.1894 i Solum. 1 barn.

37. Wiik, August Herman
Mekaniker, Sandefjord. Født 9/9 1900 i Grängesberg i Sverige, sønn av Olle Wiik og Anne. Gift 1926 i Larvik med Solveig Haugen, f.1904 i Larvik. 3 barn. Var mekaniker på Herøya. Gravlagt i Larvik.

38. Aakermann, Johnny Milldor
Mekaniker, Rjukan. Født 17/2 1923 i Tinn, sønn av Trygve Olaf Aakermann og Martha Mathilde f. Edvardsen. Fagskole. Var brannvakt i det frivillige luftvernet på Herøya. Gravlagt på Rjukan.

Norske falne: Sivile personer:

39. Nordfjellmark, Reidun Bjørg
Skolepike, Porsgrunn. Født 21/8 1934 i Porsgrunn, datter av Anton Nordfjellmark, Velfjord og Borghild f. Bang, Solum. Gravlagt ved Gjemsø kapell.

Danske falne:

40. Hansen, Willy. Bisatt i Skiens Krematorium 30/7 1943.

41. Emil Jensen. Bisatt i Skiens Krematorium 30/7 1943.

42. Henry Pedersen. Bisatt i Skiens Krematorium 30/7 1943.

43. Willy Pedersen. Bisatt i Skiens Krematorium 30/7 1943.

Franske falne:

44. Maurice Løhce. Arbeider. Født 21/5 1920. Ugift. Gravlagt østre Porsgrunn 28/7 1943.

45. Roland Debuis. Arbeider. Født 21/1 1922. Ugift. Gravlagt østre Porsgrunn 28/7 1943.

Tyske falne:

46. Richardt Schrøtter. Født 19/8 1901. Bopel Lager Franken, Hovenga, Porsgrunn.

47. Frantz Claus. Født 1/2 1903. Bopel Lager Franken, Hovenga, Porsgrunn.

48. Otto Hammerschmidt. Født 17/12 1902. Bopel Lager Franken, Hovenga, Porsgrunn.

49. Fritz Lenter. Født 24/7 1910. Bopel Porsgrunn.

50. SS-mann. Sørgeløstid 28/7 1943 i Oslo.

51. SS-mann. Sørgeløstid 28/7 1943 i Oslo.

52. SS-mann. Sørgeløstid 28/7 1943 i Oslo.

Kilder:

Bystrøm/Hedlund: I Lovens Navn- Telemark Politikamers historie gjennom 100 år.

Våre Falne, bind 1-4. Utgitt av den norsk stat.

Porsgrunn Dagblad, diverse nr. Juli og august 1943.

Kirkebøker for Porsgrunn og Eidanger.

Nytt fra nett

Av Redaktøren

Stadig dukker det opp nye interessante hjemmesider på internett med stoff som dekker våre interesser, og områder. Jeg vil si noe om noen av disse.

Tore Granly har laget en hjemmeside som heter Herre og Omegn, og som tittelen forteller dekker den nettopp dette området. Her finner dere større eller mindre kilder fra området, blant annet også artikler fra gamle Herre Vels blad.

Dere finner skattelister fra Herre, manntall fra 1762 og 1903(!), Sjeleregister for Drangedal 1839-43 (ikke komplett).

Tores side finner dere på <http://www.granly.org/slekt/>

Jørn Olsen har en hjemmeside som dekker Eidanger. Der finner dere avskrifter fra kirkebøker i Eidanger, dere finner også en hittils ukjent folketelling fra 1846 i Siljan, Dessverre er ikke tellingen komplett.

Jørns side finner dere på <http://home.online.no/~el-helg/>

Egil Theie har lagt ut skiftene for Eidanger og Siljan på sin hjemmeside <http://www.theie.net/slekt/kilder.php>

Island

Mtr.No 158 Løbe.No. 489

1.

Gaardmand Leilending Gullik Nielsen	55 aar
Hans kone Ingeborg Abrahamsd.	68 aar

Tjenere:

Abraham Nielsen	34 ½ aar
Inger Halvorsd.	20 ¼ aar

Lægdslem Niels Andersen	47 ¾ aar
-------------------------	----------

2.

Gaardm. Leilending Hans Pedersen	42 aar
Hans kone Maren Gulliksd.	31 aar

Deres hjemmeværende børn:

Jacob	10 ½ aar
Niels	7 ½ aar
Ingeborg	5 aar
Peder	1 ¼ aar

Første gårder i folketellingen Siljan 1846.

Mitt våpenskjold

Av Hans Cappelen

Mange av oss har flere våpenskjold som vi kan identifisere oss med. I den store sammenhengen kan det være varme følelser for fedrelandets riksvåpen, hjemfylkets våpen og egen kommunes våpen. Kanskje er det kirkens våpen som betyr noe spesielt, og kanskje avdelingsmerket fra militærtjenesten? Så har vi arbeidsgiverens varemerke eller annet kjennetegn. Og sosialt er de fleste med i foreninger, klubber og lag med en sann flora av merker. Alt dette kan det være aktuelt å ha hengende på veggen hjemme hos oss som er glad i våpenskjoldenes fargesterke og gamle formspråk.

Noen av oss har våre egne personvåpen eller slektsvåpen, men i dag er det mest heraldikerne som bruker våpen av denne typen. Jeg har heraldiske venner med flotte, nylagde våpen, og jeg har selv skaffet meg diverse nyttegninger av min farsslekts gamle våpenskjold. Dette våpenet har jeg hjemme både ute og inne – trykt på flaggduk, etset inn på en liten blyglassrute samt skåret, malt, brent inn og gravert på gjenstander.

(Tegnet av heraldikeren Carl Alex von Volborth, ca 1980)

Mitt våpen er dominert av skjoldet med pelikanen, ungene og de tre rosene. På skjoldet hviler hjelmen med hjelmkledet flagrende ned på hver side av skjoldet. Øverst har vi *hjelmtegnet* som består av de to hornene og den nakne kvinnen Fortuna. Disse mange symbolene er dermed et mer komplisert våpenskjold enn de moderne norske kommunevåpnene. Vi er også et godt stykke fra middelalderens enkle ridderskjold.

Fargene er en vesentlig del av ethvert våpenskjold. Et fargelagt cappelenvåpen har vi fra noe ut på 1700-tallet. Våpenets farger har variert gjennom generasjonene og langs slektsgrenene. Jeg bruker fargene til min gren, men har selv valgt å ta med en liten gullbjelke på de to blå vesselhornene etter mønster fra noen 1700-talls segl i slekten. Mine våpenfarger er: sølv pelikan, unger og rede

på blå bunn og gullroser på rød bunn. Fortunaskikkelsen er i hudfarge, hun står på en blå kule og holder et blått skipsseil over hodet.

(Tegnet av erkebiskop Bruno B. Heim, 1989)

Opprinnelsen til cappelenvåpenet finner vi i 1600-tallets norske samfunn. På den tid måtte fogden ha signet og segl til å sette under offisielle dokumenter. Som fogd i Lier i 1680-årene, var det min stamfar, Johan von Cappelen, som sammen med sine sønner tok dette våpenet inn i små segl og gravert på sølv. I dag kan vi bare gjette på hvorfor de valgte de forskjellige symbolfigurene. Det vi vet er at et slikt våpen behøvde ingen kongelig godkjenning. Ikke bare statens tjenere tok seg våpen; vi har våpen i segl m.m. også fra handelsfolk, håndverkere og bønder – uten noen innblanding fra styresmaktens side.

Min slekts pelikan, roser, horn og Fortuna er en original sammensetning og gjør våpenet særpreget. Men enkeltvis er disse figurene godt kjent i Skandinavia og nordtyske språkområder på 1600-tallet. Det var den gang populært å bruke våpenfigurer som kunne fortelle en oppbyggelig historie.

Et eldgammelt sagn forteller at en pelikan som ikke finner mat til ungene, hakker seg til blods for å mate de små. Selv om pelikanmoren dør av blodtapet, overlever ungene – altså et edelt symbol og et jesussymbol. De tre rosene som vokser på samme kvist kunne symbolisere det nye liv – etter døden eller i Norge. Stamfar Johan hadde i 1653 innvandret til Norge fra Tyskland. Hans hjelmtegn i et segl fra 1682, den nakne Fortuna, sto for lykke, handel og sjøfart. De to "vesselhornene" finner vi i mange hjelmtegn og kan tolkes i flere retninger. For øvrig kan jeg nevne at Fortuna og vesselhornene er så å si ukjente i britisk heraldikk.

Grenland Ætthistorielag

Årsmøte 28. mars 2006

NB! Endret dato iht til tidligere annonsert!

Kl. 19:00 i Menighetshuset på Eidanger

Foredragsholdere er Ole-Bjørn Darrud og Nils Buberud som vil fortelle om ulike Holla-kilder.

I den forbindelse vil også Holla Historielag bli invitert nedover som gjester.

Serbering, utlodning

Vel møtt!